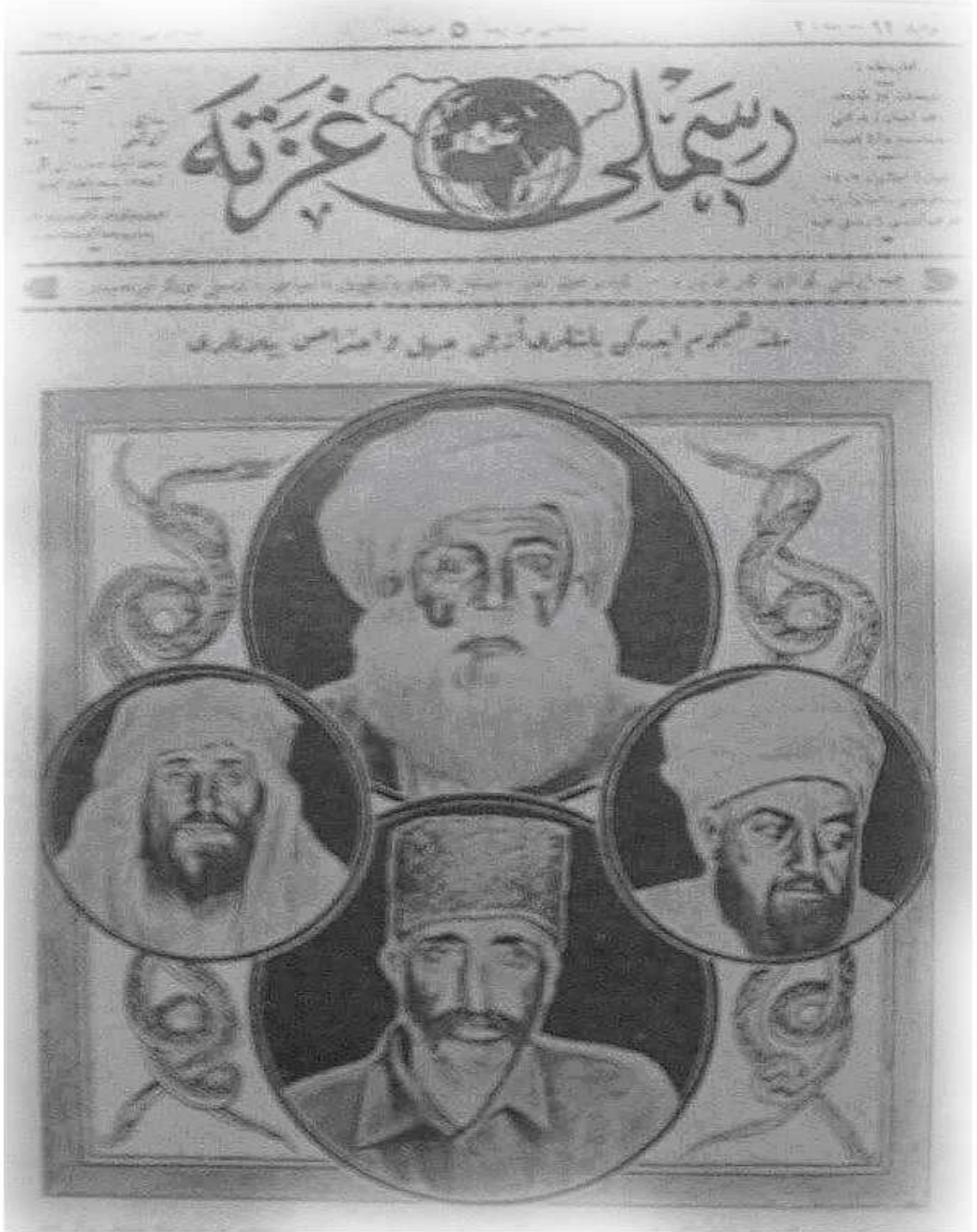

ÇIME

Pêseroké Zuwan u Edaté Zazayan
Journal of Zaza Language and Culture
Zaza Dili ve Kültürü Dergisi

Ez nê pêniyê ma dehwa da biyu,
Nê zi vêrniyê ma dehwa da biyu,
Ez zi sê/zê heme kes miyun ma dehwa da biyu.
Şêx Seid-i Pali

Wusar 2005, Amori 2

Sermiyun
Zaza Yaşar

Redaqsiyon
Ferhat Pak
R.Kızılçubuk
Roşan Hayig
Usxan Cemal
Zaza Yaşar
Zerweş Serhad

Ma Şêx Said u Şehid u serrê 1925 xu vira nêkerd u nêkenê

Edres: ÇIME
Zeitschrift für Zaza Sprache und Kultur
Postfach 11 01 02
86026 Augsburg

☎ 0176-22084174
e-m@il: cime2005@web.de, zazaverlag@gmx.de

Waştışê Çime:

- 1- Waştışê pêserokê Çime, Zuwanê mayo kî, vinibiyayen seroyo, eyrê heyat bîdo ew Zazaki bero raveyi.
- 2- Çime êdeb, êdet, zuwan, zagon, tewelit, ilmi ewî hal u weziyeti sero xebatê xu wazeno bero raveyi. Karo kî Zazaya ser ameyo viraşten ey biyaro çimandê wendoxan ver.
- 3: Çime wazeno kî, mîntiqandê Zazayan pêrkınanrê vîrar akero ewî perkınan xura nezdi u jew (yew) vineno.
- 4- Çime, omuşey, hewley u demokratey xorê kar ano.
- 5- Samed (qandê,serba) Piyabestineya milletê Zazayan gırweyeno. Çime, Elewi u Suniyandê xoya piya, pêserokê pêro Zazayano.
- 6- Çime, Karê vijyayena xo usuldê akardi u demokrateya vırazeno. Rêza zereweşî u akardi rameno.

Çime Bülteninin Amaçları:

- 1- Çime`nin amacı yok olma tehtidiyle karşı karşıya olan anadilimiz Zazaca`yı yaşatmak ve geliştirmektir.
- 2- Çime, Zaza halkının sözlü edebiyatını, dilini, sosyal yapısını, tarihini ve dini inancını inceler ve bu konuda yapılmış incelemeleri yayınlar.
- 3- Zazaca`nın bütün yöresel sivelerini geliştirmeye çabalar. Belli bir şivenin ön plana çıkmasını hedeflemez.
- 4- Barışçı, yapıcı, çağdaş ilerici yönde yayın yapar.
- 5- Zazaların milli birliği için çalışır. Çime, Alevi ve süniisiyle bütün Zazaların yayınıdır.
- 6- Demokratik ve açıklık prensiplerine bağlı yayın yapar. Hoş görülü ve toleranslı bir kültür çizgisi izler.

Qala vèrin.....	Redaqsiyon	4
80.Yılında Şeyh Said Ayaklanması ve Gerçekler-I.....	Cihat Kar	5
Franqfurt'iré.....	Ebubekir Pamukçu	8
Lueqmatık.....	Zaza Yaşar	9
Vengê, Pülümür, Homa, Darêheni.....	Qadir Wahidi Çewligi	10
Çıme Ma.....	Usxan Cemal	12
Dilin Kùltür Taşıyıcılığı.....	Roşna Feradi	14
Yoy.....	Zaza Yaşar	15
Xo Bışınasnı.....	Koyo Berz	16
Mêrık.....	Tıxtor Zaza	18
Dizd Xiyaru	Husên Guerizic	18
Lac o dadi.....	Husên Guerizic	18
Bıra Zaza Yashar.....	Gagan Char	19
Çıme.....	Zerweş Serhad	25
Gulê.....	Zerweş Serhad	26
Avrupa Zazacılığı.....	Ferhat Pak	27
Kılm ra Rençber Aziz.....	Zaza Yaşar	29
Roportaj.....	Redaqsiyon	30
Tewaffuq.....	Qadir Wahidi Çewligi	31
Veri.....	Enwer	34
Çermuga Ma.....	M.Çermug	34
Vanê.....	Koyo Berz	35
Mekerên.....	Zaza Yaşar	39
Welate adet u tore Zazayan.....	Usxan Cemal	40
Tay Kedu Şamiyé Ma.....	Qadir Wahidi Çewligi	41
Luwa Duzenbaz	Zerweş Serhad	43
Sund.....	Zaza Yaşar	44
Bêtı nêbenu.....	Zaza Yaşar	44
Palı ra şiir.....	H..	45
Wendueğan ra	Redaqsiyon	46
Elif-be semêd qıcu.....	Zaza Yaşar	47

Wendueğ erciyaye,

Merheba wendueğ;

Merheba Şâr Zazay, şaro bêwulat o bêwahar.

Merheba tuerni Şêx Seid u Seyid Rızay

Peyni dî ma Çime vet u ma rasna şîma, ma amori dîyîni dî wunce/hunce wazeni vacî merheba....!!!

Ma inê eşkera vuni ki; aye ki ma pawît aye ma nêdi yani Çime veciya, la ço tokıl nêbi, yani çoy alaquadar nêkerd.

Xura meslê inu esti;

1.Qefleçiyê

2.Beyeqînati

3.Tayi zi koti kîrdû (kurdu, kırmancu, kurmancu, kîrdasu) dîma, zuani ma erciyayî benî, kenî lehça.

Se beno wa bîbo, ma Çime vecênî u ma dehwê xu unvard benî.

Ma wazênî ki raştîyê milletê zazay bîdî şînasnayîş u hetu êyru ki kar u gure rasayo ma, ma inu mehfîze bîkerî. Ma semed yo merdîm nê semêd milletê zazay gurey xu kenî.

Ma vêr-cuî vatî bî ma fikrî şerîbicu dîma nêşîni o/u inunî ri qedîr nêkenî çîmkî inî fîkruna rahar ma anvard nêşîno u semed inî çîyu wa ço mara yers mebo u mara çî mepawo.

Ma wazeni ki şari ma zu(w)an u edati xu sero bîarî pêser.

Ma wazênî Çîmê tîm bîveciyo u zuwan ma îna vînbîyayîş ra bîxelîsiyo.

Wa heme kes dêst' xu vîcdunê xu sera no u xu de hesab bîkero.

Yo cay dînyad yo millet bêgureyayîş, bêzunayîş unvard nêşîya u nêşîna.

Kum beno-se wa bîbo, wazen wa senâtkarî bu, wazen wa dewîcî bu, wazen wa memurî bu, wazen wa musnêrî bu wazen wa feqî bu. Kom benose o/awe ki pia nêxebitîyeno o/awe ki dûrî vîndenu u kar o/u gure wazeno têna bîkero, seni ki ma zunî merdîmî înayîn nîyu xîntî, nîyu cahîlî, nîyu semed menfaatê xu xebitîyênî, nîyu zî nêwazênî şarî zazay bîndestî ra bîxelîsiyo. Ayî wazeni şari zazay bêrî yo milleti ri bueç kerî u şari zazay wedarî yani vînkerî merdîm înayîn nomey zazay ra xu kêni..

Xura îni merdîmî înayîn batal nevîndenî u wazeni vernîyê gurê ma bîbîrnî.

Wa heta şund/şand kuncê qehwand mehd u buetanu bîkerî.

Çime veciyeno u semed xelasê zuani ma u semêd xelasê milletê zazay unvard şîno.

Çime

80.YILINDA ŞEYH SAİD AYAKLANMASI VE GERÇEKLER-I

Cihat-Kar

13 Şubat 1925 günü Diyarbekir/Piran'da çıkan ve kısa bir süre içerisinde tüm Sünni Zaza bölgesine yayılarak, TC yönetimine karşı kapsamlı bir direnişe dönüşen Şeyh Said (1864-1925) öncülüğündeki Zaza hareketinin üzerinden 80 yıl geçti.

Bu uzun süre zarfında, Türkiye ve çeşitli ülkelerde, ayaklanmaya ilişkin pek çok çalışma (kitap, broşür, makale, tez, vb.) yapılmış olmasına rağmen, ne yazık ki, Şeyh Said hareketi henüz derli-toplu olarak gerçekçi bir biçimde ortaya konulamamıştır. Kuşkusuz bunun başlıca nedeni; ayaklanmanın amacı, kapsamı, öncüleri ve katılımcıları hakkındaki önyargılı tutumdur.

Doğu Anadolu'nun etnik ve inanç yapısı irdelenmeden, yıllarca, adeta önyargılı yaklaşımlarla, o yöreye dair kültürel, dilsel, toplumsal veya siyasal konulara ilişkin yapılan analizler, objektiflikten uzak kalmıştır. İşte Şeyh Said'in öncülük ettiği ayaklanma ile ilgili değerlendirmeler de bunlardan biridir

Zaza toplumunun "Kürt", Zaza dilinin "Kürtçe'nin lehçesi", coğrafyasının da "Kürdistan" olarak nitelendirilmesi ve bu iddiaların sürekli olarak ülke içinde ve dışında Kürt siyasi çevrelerince savunulması, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerindeki Zaza direnişlerinin de "Kürt isyanları" şeklinde tanımlanması sonucunu doğurmuştur. Öte yandan, bilimsel hiçbir inceleme yapılmadan, sanki "her Doğulu Kürt kökenli" imiş gibi bir önyargıyla zihinlere yerleşmiş olan yanlış kanaatler neticesinde, Zazalar, Türk yöneticilerince de Kürt orijinli olarak algılanmış, böylece Koçgiri, Şeyh Said ve Dersim direnişleri Türk resmi/gayri resmi kaynaklarında "Kürt isyanları" olarak yer almıştır.(1) Zihinlerdeki bu yanlışın giderilmesi için, özellikle Zaza aydın ve bilim çevrelerinin, Zaza kimliğinin tanıtımı konusunda yoğun çaba göstermeleri gerekmektedir.

Ayaklanmanın yayıldığı; Piran, Genç, Solhan, Kiğı, Karlıova, Palu, Maden, Karakoçan, Elaziz, Siverek, Eğil, Ergani, Çermik, Çüngüş, Hani, Lice, Kulp, Varto, Hınıs, Tekman gibi yerleşim birimlerinde Zazalar meskun bulunuyordu. Bölge, aynı zamanda Palu merkezli olan Nakşibendi tarikatının ve müritlerinin de etki alanıydı. Palu'da medrese ve tekkesi bulunan Şeyh Said, Nakşibendi tarikatının Goran orijinli Mewlana Xalidi Bağdadî (1778-1826) ekolünden olan Palulu Şeyh Ali Septi'nin torunuydu.

Bu araştırmada, Şeyh Said ayaklanmasının askeri boyutunu değil, çıkış nedenini ve niteliğini irdelemeye çalışacağız.

ATATÜRK DEVRİMLERİNE TEPKİLER

Öncelikle şunu belirtmeliyiz ki, Şeyh Said isyanının karakteri "etnik" değil, "dini"dir ve tamamen Atatürk devrimlerine karşı bir tepki hareketidir. Şeyh Said ile

isyanın diğer önderleri arasındaki yazışmalar, Şeyh Said'in bazı bey, ağa ve aşiret reislerine gönderdiği mektuplar, isyan sırasında halka yönelik yayınlanan beyannameler, Şeyh Said ve arkadaşlarının Şark İstiklal Mahkemesi'nde verdikleri ifadeler, bu görüşü teyit eder niteliktedir.(2)

Ayaklanma değerlendirilirken, tabii ki olayın cereyan ettiği dönemin mevcut şartlarının da göz önünde bulundurulması gerekir.

Bu bağlamda; Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, 03 Mart 1924 tarihinde görüşülüp onaylanan; "Şer'iyye ve Evkaf Vekaletleri'nin [Şeriat ve Vakıflar Bakanlıkları'nın] Kaldırılması Kanunu", "Halifelüğün Kaldırılması ve Osmanlı Hanedanı'nın Türkiye Cumhuriyeti'nin Dışına Çıkarılması Kanunu" ve ayrıca Şeriat Mahkemeleri'ni kaldıran 08 Nisan 1924 tarihli "Mehakimi Şer'iyye'nin İlgasına ve Mehakimin Teşkilatı'na Ait Ahkamı Muaddil Kanunu"(3) ile dini yönden ülke genelinde köklü değişikliklere yol açacak inkılapların/devrimlerin ilk adımları böylece atılmaya başlandı.

Fransız yazar Paul Gentizon, devrimlerin getirdiği değişimi şu şekilde yorumluyordu:

"İmparatorluğun yerini bir cumhuriyet aldı. Bir Sultan kaçtı. Bir Halife sürgün edildi. Büyük bir Şef [Mustafa Kemal] dünyanın dikkatini çekti. Onun buyruklarıyla Müslüman bir halk yeni bir plana göre şekil aldı. O, bu halkı eski Asya geleneklerine bağlayan bağları kopardı. Geçmiş sildi, süpürdü. İslam dinine kendi esprisi içinde bir yön verdi. Çok kadınla evliliği önledi. Cinsiyet ayırımını yıktı. Şeriat hukukunu kaldırdı. Avrupa'nın kanunlarını kabul etti. Kıyafeti değiştirdi. Hatta başka bir alfabe oluşturdu.. 1500 yıllık din boyunduruğundan kurtuldu. Hristiyan Avrupa'nın çok kan dökerek sağladığı bu sonuç, Türkiye'de bu suretle kestirme yoldan (6 yıl içinde) elde edildi.. Reform halkın bir kısmını hoşnut etmedi. Hatta o kadar ki Doğu illerinde, iç isyana kadar vardı..."(4)

Ve böylece, Türkiye'nin çeşitli yerlerinde, devrimlerden hoşnut olmayan dindar kesimden, muhalif seslerin yükselmeye başladığı yeni bir sürece girildi.

17 Kasım 1924'te, cumhuriyet tarihinin ilk muhalif partisi olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (TCF)'n ın kuruluşu ilan edildi.(5) Genel Başkanlığını Kazım Karabekir'in yaptığı TCF'nin tüzüğüne, "Madde: 6, Fırka [parti], dini düşünce ve inançlara hürmetkardır" şeklinde bir ibare konmuştu. TCF yetkililerinden Fethi Bey; "Terakkiperverler dindardır. Halk Fırkası dini batırıyor. Biz dini kurtaracağız ve muhafaza edeceğiz"(6) şeklinde beyanat veriyordu. Devrimlere karşı olan kesim, Kazım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy, Hüseyin Rauf Orbay gibi Milli Mücadele'nin ünlü isimlerinin yer aldığı TCF'na yöneliyor ve ortam giderek gerginleşiyordu..

GİZLİ TOPLANTIDA ATATÜRK'ÜN KONUŞMASI

Bu sıralarda (Aralık 1924), Cumhuriyet Halk Fırkası Yönetim Kurulu'nda, M.Kemal Atatürk'ün başkanlığında gizli bir toplantı yapıldı. Şeyh Said ayaklanmasından iki ay kadar önce gerçekleştirilen bu gizli toplantıda, Atatürk şunları söyledi:

“Efendiler! Sizi çok ehemmiyetli bir meseleye karar vermek için topladım. Memlekette menfi tahrikat[kışkırtmalar] son haddini bulmuştur. İstanbul basını, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın dini siyasete alet eden propagandası, şurada burada sinmiş olan mürtecilere [gericilere] cesaret vermektedir. Yer yer Cumhuriyet idaresi aleyhine ağır isnatlar ve iftiralar yapılmaktadır: ‘Din elden gidiyor, aile hayatımız, binlerce yıllık geleneklerimiz birbiri ardınca yıkılıyor, bu gidişle Garp[Batı] medeniyetini alacağız diye dinimizden olacağız’ yolundaki propagandaların tesirsiz kalacağını sanmak budalalık olur. Benim görüşüme göre, yakın bir zamanda mukabil[karşı] bir ihtilal ile karşılaşmamız mümkündür.

Mevcut kanunlar, inkılaplarımızı ve henüz çok taze olan Cumhuriyetimizi korumaktan acizdir.. Zabıta kuvvetlerimiz, suçlunun yakasına sarılamıyor. Bunu yapabilmek için kanuni formalitelere lüzum hissediliyor. Bu durum, fesatçılara cesaret vermektedir. Biz, büyük bir inkılap yaptık. Memleketi bir çağdan alıp yeni bir çağa götürdük. Birçok eski müesseseleri yıktık. Bunların binlerce taraftarı vardır. Fırsat beklediklerini unutmamak lazım.. Benim burnuma barut ve kan kokusu geliyor..”(7)

PİRAN'DA İSYAN KIVILCIMI

Piran hadisesinden iki hafta önce, 1925 Ocak ayı sonlarında, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası Erzurum Milletvekili Ziyaeddin Efendi, TBMM kürsüsünde, iktidardaki CHF'nin icraatlarına ağır eleştirerek yönelterek; “Yeniliğin işret, dans, plaj sefasından başka bir şey ifade etmediğini, fuhuşun arttığını, Müslüman kadınların edeplerini kaybetme yolunda olduklarını, sarhoşluğun himaye, hatta teşvik olunduğunu, en önemlisi dini duyguların rencide edildiğini, yeni rejimin sadece ahlaksızlık getirdiğini, rezil bir yönetimin memleketi çamurların içine sürüklediğini”(8) ilan ediyordu.

Kemalist iktidarın uygulamalarından ve devrimlerinden rahatsızlık duyan muhafazakar çevreler, yönetim aleyhinde, Ankara'dan Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar seslerini yükseltmeye başlamışlardı. Orta, Kuzey ve Doğu Anadolu'nun birçok yerinde, özellikle Sünni kesimin inanç önderleri, verdikleri vaazlarda, halkı yönetime muhalefet etmeye çağırıyorlardı.

Sünni Zaza halkı üzerinde oldukça etkili bir konumda bulunan Şeyh Said de, böyle bir ortamda, Nakşibendi tarikatının yaygın olduğu Zaza yerleşim birimlerini tek tek ziyaret ederek halkı ve müridlerini irşad etmeye başlamıştı. Palu, Hınıs, Çabakçur, Genç, Lice, Hani üzerinden Piran'a giderek kardeşi Şeyh Abdurrahim'in evine misafir olan Şeyh Said, 13 Şubat 1925 Cuma günü, Piran camisinde

verdiği vaazda halka şöyle sesleniyordu:

“Medreseler kapatıldı. Din ve Vakıflar Bakanlığı kaldırıldı ve din mektepleri Milli Eğitim'e bağlandı. Gazetelerde birtakım dinsiz yazarlar dine hakaret etmeye, peygamberimize dil uzatmaya cüret ediyorlar. Ben bugün elimden gelse, bizzat dövüşmeye başlar ve dinin yükseltilmesine gayret ederim.”(9)

Aynı gün, Şeyh Said'in maiyetinde yer alan iki mahkumun teslim olmasını isteyen bir jandarma müfrezesinin talebine verilen menfi cevabın ardından, mahkumlarla jandarmalar arasında çıkan çatışmada, birkaç jandarmanın öldürülmesinin hemen akabinde, bölgedeki telgraf ve telefon tellerinin kesilmesi ile birlikte isyan bayrağı kaldırılmış olur.

Böylece, Şeyh Said önderliğindeki Nakşibendi Zaza isyanının Diyarbakır'ın Piran köyünde [bugünkü Dicle ilçesi] tutuşan fitili, anında bir kıvılcım gibi çevredeki ilçe, köy ve mezralara sıçradı. Çok kısa bir süre içerisinde, Sünni Zaza yerleşim birimlerindeki resmi kurum ve kuruluşlar Şeyh Said güçlerince işgal edildi. Zaza valiler, kaymakamlar, müdürler, yargıçlar ve direniş alanlarındaki cephe komutanları, bizzat Şeyh Said'in emriyle atandı. Şeyh Said ayrıca, uyulması gereken kuralları içeren bir de yönerge hazırladı.(10)

ŞEYH SAİD'İN BEYANNAME VE MEKTUPLARI

Şeyh Said bu arada, “Emir'ül Mücahidin Muhammed Said El-Nakşibendi” imzasıyla halka yönelik çeşitli beyannameler yayınladı. Ayrıca, direnişe destek vermeleri için Alevi Zaza aşiret reisleri, Kürt bey, ağa ve aşiret reisleri ile Ergani'deki Türk bey ve ağalarına da aynı imza ile mektuplar gönderdi ve onları Kemalist yönetime karşı ortak mücadeleye davet ederek yardım istedi.

Yayınlanan beyannamelerden birinde; “Kurulduğu günden beri din-i mübini Ahmedi'nin [Hz.Muhammed'in apaçık dini] temellerini yıkmaya çalışan Türk Cumhuriyeti Reisi Mustafa Kemal ve arkadaşlarının, Kur'an'ın ahkâmına aykırı hareket ederek, Allah ve peygamberi inkar ettikleri ve Halife-i İslam'ı sürdükleri için, gayri meşru olan bu idarenin yıkılmasının bütün İslamlar üzerinde farz olduğu, Cumhuriyetin başında bulunanların ve Cumhuriyete tabi olanların mal ve canlarının şeriat-ı garrayı Ahmediyye'ye [Hazreti Muhammed'in şeriatı] göre helal olduğu...”(11) hususlarına yer veriliyordu.

Bir başka beyannamede de; “Hilafetsiz Müslümanlık olmaz! Halife memleketten çıkarılamaz! şimdiki hükümet mütemadiyen dinsizlik neşretmektedir. Kadınlar çıplaktır. Mekteplerde dinsizlik ilerliyor...”(12) şeklinde ifadeler yer alıyordu.

Şeyh Said, Urfa'daki İzoli Kürt aşireti reisi Bozan Ağa'ya gönderdiği mektupta; “1300 seneden beri Cenabı Hakk'ın Peygamber Efendimizi göndermekle neşir ve tebliğ ettiği dinimizi imhaya çalışanlara karşı harp ilan ettim. Bunda bana yardım edilmezse, cümlece mahvoluruz!”(13) diyordu. Ancak İzoli aşiretinden yardım alamadı.

Şeyh Said, yine Urfa'daki Milli aşireti reisi Halil Beg'e gönderdiği mektupta; "Şimdiki hükümet İslam Hilafetini, Saltanatı, meşihatı İslamiye'yi [Şeyhülislam Makamı] ve ilim medreselerini ilga etmiş, Evkaf Nezaretini [Vakıflar Bakanlığı] kafirlik maarifine ilca etmiş[çevirmiş], kadınlık mesturunu[örtünme] kaldırmış, zinayı ve içki içilmesini, kadınların yabancılarla dans yapmasını mübah kılmış, bu gibi fuhşiyata mahsus mesela dans salonu, tiyatro, sinema, bar ve umumhane gibi geniş binalar inşa etmişler, Allah ve Resulünün dini olan dinimizle istihza[alay] etmekte bulunmuşlar, onların namına olarak ahkamı İslamiyeyi tahkir ve İslamiyetin esaslarını değiştirmişler, erkânı sarsmışlar, dine karşı ve bu din erbabına karşı ilan-ı harp eylemişler. Allahü Taala din ve Şeriatın intikamını almaya başlamıştır.. himmetinizden muavenet talebinde bulunuyorum, bütün aşiretlerinize bildiriniz."(14) diyordu. Milli aşireti de destek vermedi.

Şeyh Said, Varto'daki Alevi Zaza olan Hormek aşireti reisleri Halil, Veli ve Haydar Ağalara gönderdiği mektupta da şöyle yazıyordu:

"Din-i mübini Ahmedi'yi, kafir olan Mustafa Kemal'in yedi zulmünden tahlis etmek[kurtarmak] gazası niyetiyle şuşar'a hareket edildi. Bu gaza ve cihadın mezhep ve

tarikat tefrik edilmeden, 'Lailahe illallah Muhammedün Resulüllah' diyen bütün İslam muvahhidleri üzerinde farz olduğundan, büyük bir gayret ve şecaat sahibi olan Müslüman aşiretinizin de şeriat-ı garrayi Ahmediyye'ye ve bu cihad-ı ekbere itba' edeceğinize itimadım berkemaldir.

Ya eyyühel-ensar, dinimizi ve namusumuzu bu mülhidlerin[imansızların] elinden kurtaralım, size istediğiniz yerleri verelim. Bu dinsiz hükümet bizi de kendisi gibi dinsiz yapacaktır.

Bunlarla cihad farzdır."(15) Ne yazık ki Hormek aşireti de Şeyh Said'e destek vermedi, bilakis devlet güçleri ile birleşti.

Öte yandan, Dersim Mebusu ve Alevi Zaza olan Hasan Hayri Efendi, Şeyh Said'in Elaziz Cephesi Kumandanı olarak görevlendirdiği Şeyh Şerif ile dayanışma içerisine girdi. Elaziz'de Şeyh Şerif ile birlikte hazırladığı ortak bir mektup, 06 Mart 1925'te Dersim'deki tüm aşiret reislerine gönderildi.(16) Şeyh Said'in diğer mektuplarında da benzer görüşler yer almaktadır. "Kürt" isminin dahi geçmediği söz konusu mektup ve beyannameler, direnişi sahiplenmek isteyen Kürt siyasi çevrelerince ileri sürülen "Şeyh Said Kürtlük ve Kürdistan için ayaklandı" önündeki iddiaları tümüyle çürütmektedir.

(Devam edecek)

Çoyi ri her waxt vara may nêna.

Vatê vêrinu

(1) Burhan Özkök, Osmanlılar Devrinde Dersim İsyanları, Askeri Matbaa, İstanbul 1937; Doğu Bölgesindeki Geçmiş İsyanlar ve Alınan Dersler, Genelkurmay Başkanlığı Yayınları, Ankara 1946; Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Aşiretler, İçişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara 1972; Reşat Halı, Türkiye Cumhuriyetinde Ayaklanmalar (1924-1938), Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1972.

(2) H.Şelıc, Zaza Gerçeği, Dicle-Fırat Yayınları, Almanya/Münih 1988, s.35-38.

(3) TBMM Kanunlar Dergisi, c.2, s.322, 241-243; ayrıca bkz. Bekir Sıtkı

Yalçın & İsmet Gönülal, Atatürk İnkılabı, Kanunlar, Kararlar, Tamimler, Bildiriler, Belgeler, Gerekçe ve Tutanaklarıyla, Kültür ve Turizm

Bakanlığı Yayınları, Ankara 1984.

(4) Paul Gentizon, Moustapha Kemal ou l'Orient en Marche, Paris 1929; Türkçesi: Mustafa Kemal ve Uyanan Doğu, (Çev. Fethi Ülkü), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983, s.9, 109, 179, 255.

(5) Ali Fuat Cebesoy, Siyasi Hatıralar, Vatan Neşriyat, İstanbul 1957; Tarık Zafer Tunaya, Türkiye'de Siyasi Partiler, İstanbul 1952, s.606.

(6) Nurşen Mazıcı, Belgelerle Atatürk döneminde Muhalefet (1919-1926), Dilem Yayınları, İstanbul 1984, s.82.

(7) Avni Doğan, Kurtuluş, Kuruluş ve Sonrası, Dünya Yayınları, İstanbul 1964, s.165, 166.

(8) Metin Toker, Şeyh Sait ve İsyanı, Akis Yayınları, Ankara 1968, s.21.

(9) Behçet Cemal, Şeyh Sait İsyanı, Sel Yayınları, İstanbul 1955, s.24:

(10) Ahmet Süreyya Örgüven, Şeyh Sait İsyanı ve Şark İstiklal Mahkemesi, Vesikalar, Olaylar, Hatıralar, Temel Yayınları, İstanbul 2002.

(11) M.Şerif Fırat, Doğu İlleri ve Varto Tarihi, TKA E Yayın, Ankara 1981, s.180.

(12) Behçet Cemal, a.g.e., s.48.

(13) Behçet Cemal, a.g.e., s.45; Metin Toker, a.g.e., s.27.

(14) H.Şelıc, a.g.e., s.36.

(15) M.Şerif Fırat, a.g.e., s.181.

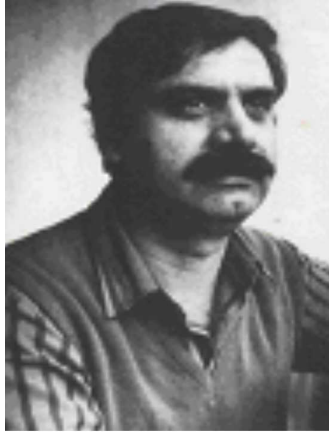
(16) M.Nuri Dersimi, Kürdistan Tarihinde Dersim, Halep 1952, s.180.

FRANQFURT'IRÊ

Franqfurt!..
Franqfurt!..
Tı mız u dumané
No wertedé amnandi
Hi wu nemkiné

Franqfurt!..
Franqfurt!..
Ezbetda mıra
Dostandé mıra
Xelqdé mıra
Hezerana xeribiyé to pıstındı
Èyé kı to istasyondı mıra cıkerdi
Leteyé zerida mibi
Ez toré sevaza neka
Bıqahriya
Nébeno
Néqahriya
Nébeno
Ez toré sevaza neka
Tı welaté mı niyé
Lavré zey welati
Mıra nezdiyé.

Ma sereyé xo rona na raya
Qeday sero geda
Belay sero bela
Ama seredé ma.
Wexto kı brayé mı welatra vızıya
Zew xortekédo
Hewtêş serebı
Na rayda çetını sero
Zu lemekéda tezékekbi
Ew nıka brayé mı
Çerxandé to miyandı
Zey mı

Ebubekir Pamukcu (Kendal)
02.04.1946 - 18.07.1991

Erdiş u zımbelino
Né lejdé mayé gırdıbı
Zu kemeréda metino.

Mı viri yeno
Awa Fırat'ı
Koyan miyanra
Bé vınderdış
Dindeyayé
Mı viri yeno
Laya Pil
Pélandé xoya
Cara névınderdé
Mı viri yeno Muzur'ı
Çımedé xodı
Tım gürayé
Mı viri yeno
Şex Said
Erdišta xoya sıpiya
Astor sero
Perayé
Mı viri yeno
Vengé Seyd Rıza'y
Zew hewri
Koyandé Dersim'ı sero
Gürayé

Hey Franqfurt!..
Ero Franqfurt!..
No wını zew lejeno kı
No hend gırano kı
Gıştda madı bazıno
No hend qedro kı
Seredé madı mezg
Zerida madı guniyo
No wını zew lejeno kı
Ma kotibım o mayayo
Ew qandé welatiyo!..

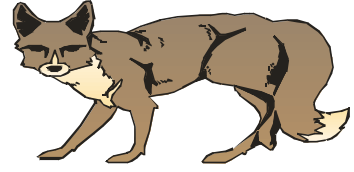
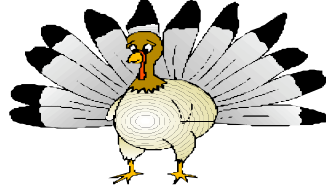
Qalê vay, sêr vaya bena.

Vatê vêrinu

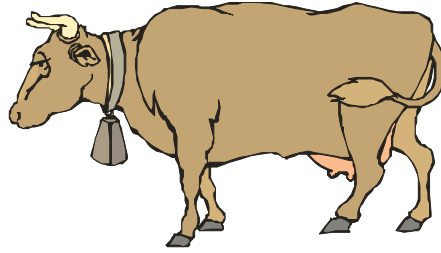
ÇABAXÇUR RA LUEQMATIK

Zaza yaşar

Lü(y)ê lü(y)ê
Palengü
Dım sengu
Qınaste, palaste
Kergê xalu kuzi berda
Nıyu aste nıyu pueste
Barê xalu qınaste

Ga munga
Guelık za
Pışkıl teqa
Weşa, nıweşa
Weşa?
Nıweşa?

‘Eli weliy
Derzê teli
Teli veşa
‘Eli kışya

‘Eli qunz
Nun, Piyunz.!!

Dızdo, dızdo qulızdo...!!

Qelaqup, kum qalbıker, her babi, kutık dadi.!

VENGÊ SOTIŞDE ZERÎ

Qadir Wahidi Çewligi

Vengé awe, vengé heway, vengé mehebbeti, vengé şerîw neyarti
Vengé ğereziw merezi, vengé sehhetiw afiyetiw seadeti
Vengé aqılıw qewetiw qüdretiw kesbiyeti
Vengé ahmeqiw ecziw feqri
Vengé pakitiw jêhatiw weşıkti
Vengé népakiw néwe şıktiw pisiti
Vengé ğiretiw ‘ezmiw qehremantiw palewanti
Vengé béğiretiw bé‘ezmiw tersekti
Vengé cesaretiw şeca’etiw heybetu şewketi
Vengé qerefoktiw terestiw zelilti
Vengé çıyan
Boya çıyan
Rengé çıyan
‘Elameté çıyan
Delélé çıyan
İspaté çıyanu
Heqiqeté çıyan esté.

PÜLÜMÜR

Peydé Quzican’ide
Diyardé gazékda berzede
Şewe bi
Şılı bi
Şılapi bi
Peydé Quzican’ide
Kıştda nehélékda awékda zelalede
Roşné nuraniyé aşme dabra awe
Boya axda wesari perabi ra hewa
Xüşiya vengdé awebi
‘Ezmanandé berzanré du’ay kerdé
Entya sılısıla Munzuriwa
Otécé Erzingano ‘aziz
Natécé Dársimo rengino
Dı bındé sıtarida ‘ezmanékdé xoriw k’elide

PAYİZ U AZİZ DARAHÊNÎ

É eşqitek jo payizu wesaré cé
Paşembew cüm’a é cé
Şewew roca cé
Evasitu evaxiré aşm da cé esto
Oyke heskerdıšo
U Darahéniya cirana Muradi
Welaték do endeha azizog
Azizé fendé M. Muhammedé Murado
Cira vecyayé
Zeg ‘aburdé payizi de kewnéri qaqıbnené
Zeg varıta nisani
Zeg gülé wesari
‘Eyni bı o tewra aziz Darahéni

HOMA WO QADİR U RAHMAN

Qadir Wahidi Çewligi

Tuték

*Xırbékda Armeniyande
Bindé şılapedé varitékda rahmanide
Gayé xwü çayirdé nisanide çerénayé*

Kıştda rezékde

*Mektebékda dewékde
Qarşidé tırbada Hafız Mıstan'de
Miyandé Zıkteyıcan, Siwan, Az u Peğide
Kitabékdé hetayakanékdé şirinan wendé*

Wesarıb´

*Vewrew varitew awu lilibi
Çoligu Dérsimu Xarpéto zérin bı
Dınyayékda paka ´ezizebi
Perdé coride asiman cérdeyke Zazaé şéru pılıngi bi.*

Daréкта beyére bi

*Vayékta awékta nazenine
Axe, ´ezmanu dınyayék da weşe
Roci bı zıxandé xwüé zerdan dé weşıkan Darahéni boyax kerd ıb.*

Şêx Said-i Pali

ÇIME MA

Pelga/tağa Zazau'de ke nuste Çime'i kotıra çime mı veri desinde amine ra xo, kotine na pelge xevera xerê wende. Zafi bine saa. çime mı bereqai.

Reyina, anciya jü pesoroke/perrlode milete Zazai vejıyo. Çı rındeki ke oli anciya rie ma rê huyiya. Mı ke na pelge wende, desinde ombaz Ebubekir amera mı viri. O dolmede ki, Ayre ke kotıra mı destı anciya nia saa bine viu.

Xele wahto hete vetena pesorek u kitabu ra rostberdê milete Zazai beveng mendi. Ez ki xeyle wahto nenusnenu. Tabi ke xele seveve xo este.

Mesela mabene roştberdune Zazau têver/zuminver estene. Qeytan bilaseve era zumini kotene dewa milete Zazai re geveşeni ard / ana. Vist sere ra raveri ma roştberdune Zazau mabene xo de kamiya milete ma seru misewrekerdi. Name kamiye, xeyle ma qefelinai me. Zafi albaji mabene xode qerar gureti ke ma rostberde hometa Zazai mabene xo de xora eve name cai silasneme yani, "Kırmanc, Dımılı, Zaza, Ma". Hama verva dugelune teveri jü/yev name ma esto na name Zazao, name zone ma ki Zazakio. O dolmera nat ez nustune xo de name Zaza/Zazaki nusnenune mıra gore rastena xo ki nawa.

Kamij welat de beno bibe. Kamij zıwan qeseikene qeseibikere. Kamij kamiyera bene bibe. Rostberdi, entelektueli. isonune binu ra cae, hete fikir ra, hete qeseikerdene u gosdaenera, hete xo u sare verva xo silasnena ra, meselune welat u miletide niadane de zewna re. Kemiya roştberdune zazau ki tikadera. jü olveji ke qese vake; olveze duste dei desinde beno ra sur o çırr. Çütiri ke qeseikerdene zoneme gereke gosdaene ki bizonime. herkes mane xo de serbesto. Qewulbikeme mekeme.

Çi esto ke herkes biyo roştberd, entelektuel. Ez nevanune ke ez rostberdune. milete Zazai, wendoxe ma qerardane kam rostberdo, kam niyo. Khurmancu de, Tırkude jü ornek esto. kami ke jü maqale nusneno beno nustox. kamike jü lawike vake beno vengwes. kami ke ju kitav vet beno entelektuel u zewna.

Çıxa rehetu mileti ser vejıyaene. Iye ke biye vengwes. senatkari ki kotıra peru dime. pereı u kariyer ke kotıra yeno u heti seri demdine. Ma Zazai nae bivinime ke şındore milete zazai beliyo. rostberd, senatkar, vengwese milete zazai silasneme.

Ez na kesure phoştareni kenune. Ez ke şerwan Barihasi gosnêdine xora jü kemiye vinenune. Ez ke nustune Koyo Berz'i nêwanine xo je bêpiren vinenune.

Kesi nezaneno ez u olveze je mi çıxa tengedere. Zone Zazaki hergu roze u roze beno vindi. Şae gınena zera maro. zaf xo sere xo qefelneme. Nıka ax u wax kenune ke Domane mi je mi, honde mi Zazaki qeseinêkene.

Domani ke amei riye dima domora kamiya mı honde qolind nêbiye.

Ez hode nevine ke zone ma honde tengede maneno. eke aminera xo ki tene herei mendune. destkerd pıra

Domanune xorê Zazaki salxda. axire tene zanenê. Hama bes niyo. Ewro domane ma ke Zazaki rınd qeseinêkene xeleta gırse ma u pi'udera. dime raki welate xerivude ra. kulturê alamanu kulture çe/ke ma sero gıra yeno.

Anciya ki ez ke xo dima ra niadanune benune sa. Ma xeyle kar u bar ardora ropti veri. Na kar u barde emege jê Bıra Ebubekir, Zıfı, Koyo berz, Wuşen Çaylayan, Asmen, Faruk, u zewna albazu zafo.

Xeyle albazu ki torje dabe linga xoro. raa serbestiya milete Zazai waste ke tomer kerê. Haq u Thala ra sıkır ke besenêkerdi. Gıra gıra bo ki evro anciya dewa milete Zazai ave sona.

Karo de zaf muhimi ki uwo ke pence miletê Zazai harde xo sereo. thomora ma uza ra. amaena ma. xeleşiyaena zonı u kamiya ma zagone ma erde Zazau sero o. Gıranena xo gereke isonune mae welati serodime. Ez ke bine welat isonune ma tiz kenune ke zona ma domanune xo salixde. qimete zoni cıre qeseikenune. Waxh waxh, çı hef ke maa mına kokıme, visturia mına kokıme mide tırki qeseikena.

Ez heredine cıra vanune: Maa mına delale ez tıra dıha rınd tırki zonenune. To besenêkena tırki qeseibıkere ça honde dez dana xo. Zone mao kulelikı re sebiyo?

Milete mare siyaset/politika zaf lazima zaf muhima çıke Desım'de bo, Piran'de bo, Çermug de bıbo, Soyrege de bıbo u zewna caune welati de bıbo, heto jıra Khurmanci heto bıni ra chepciye tırku. (politikaciye hurdemena hetu ki Zazaê) gureto miletê mara nat u bota oncene. 25 serriyo ke milete ma mabene na hurdemena hetura zaf hesireni onte. Hona ki oncene. Ha "Dersim Kürtleri". Ha "Varto-Hınıs Alevileri Türkleri". Çar hetura gureto ra milete Zazai ro.

Coka ma gereke verva na vergunê zugırçü gereke milete Zazai wair bıvejime, bıseveknime bıarmera xo seri. U dolme de, roptberdena ma belibena, welatura çıxa haskenime beli bena.

Mı Cemate Desımı yê Berlin ra azaena xo peiser onte. seveve xoyo muhim.

1. Honde felkerdena mara dıma na cemaat fayda ho zaf milete Zazai re nêbena. na cemat teyna se veta cem giredene re, seve virastene re ronêna. Ma sekerd senêkerd nêwesune Desımı famnêkerd ke gimete na cemaati milete zazai sero cıga muhimo. Ma sekerdi, senêkerdi besenêkerd ke na cemaat cemaate miletê pêro Zazau bıkeme. Olvezu zere xo zaf ten guret. kotıra zumini lınge estera zumini ver. kar u gure mileti caverda. seveta ju cak(koltuk) zarar da zumini. mı ki qerar da ke cao nianede kare mı çino. jü qomo ke direk milete Zazai re xizmete nêkeno tede, cire nêgureenune. Na olveze ke caatdere xecelayena xo tede ane. Ez inu ra dıha zaf Desımıji, dıha jede Desım ra haskenune.

2. Zafi olvoji 30 serra alamanya derê. hama hona nêweşıya

tırku xosera nêesta. mesela ke ame Milete Zazai ser bene "Enternasyonal". Phostdarune qomune Khurru ane cemaat re kene eza. cemaat ki jê xêxena xo kene "enternasyonal". Dina de qeytan kes enternasyonalist niyo. nê Lenin- Mark ne ki Hz. Mihemed- Hz. Ibrahim. Her isonu ju maa xo jü piê xo esto. seveta jü mileti ya ki jü taxe(coğrafya) gureeno. Esle mane enternasyonalizm xo, kamiya xo inkarkerdena. dina alem zoneno ke welate Zazau de zewna mileti jê türk, khurmanc/kird hermeni este, hama na erd erde/harde Zazauno. Almanya de zafi miletura isoni este, hama naza Harde almanuno. Türk kou ra amei anadolie hesir gureta, miletê anadolie heşir gureti. Name kerdo "Türkiye" mıra gore anadolie de erde/harde(welate)milete Zazai esto. u erd sero weşiyaene haqa mawa.

Mı şindore xo kerdo beli, ez Zazao (mabene xode, lee milete xode xora vanune Kirmanc) zaf politika nêkenune, eke kerde ki seveta milete Zazai kenune. xeleşiyaena zon u kulture milete Zazai çike destevera mı yeo kenune. Qeytan jü mileti re dismeneni nêkunene. Qeytan jü mileti ki milete mı zazai re dismeneni mekero.

Hasteni u Zerewesiyaena ma her dolmede esta. haqa kesi çina ke na zereweşiyaena ma xiravinkere. Zerewesiyaena mara zerr bijere mare, milete Zazai re dismeneni bıkeru. Destur nae nêdame.

Usxan Cemal

*Aşık kêlibya, def dırya
Vatê vêrinun*

Dil ile kültür arasında diyalektik bir ilişki vardır. ‘Dil kültür oluşturmuştur, yada kültür dili oluşturmuştur’ noktasında her ikisi de doğrudur. Ancak burada karşılıklı etkileşim olduğunu unutmamak gerekir. Birlikte yaşama bilincini oluşturması bakımından kültüre öncelik verilebilir. İnsanlar topluluk içinde yaşamaya başladıklarında, kısaca ‘uzlaşımlar’ diyebileceğimiz ortak kurallar, ilkeler, inançlar, görüşler, ortak kullanılacak kamusal alanlar gibi özellikler oluşturmuşlardır. Genel olarak, ‘uzlaşımlar’ diye tanımladığımız bu bileşenler içinde en önemli olanı dildir. Dil oluştuktan sonra, kültür hep onun egemenliğinde olmuştur. Dil ve kültür, hem birbirini bütünler hem de, karşılıklı etkileşim içinde birbirlerini dönüştürürler. Bir diğer deyişle, bir ötekine gönderme yapılmadan açıklanamaz. Bu özellikleri nedeniyle, dil, süreç içerisinde, insanları halk, giderek ulus bilincinde toplumsallaştırmıştır.

Bu bağlamda bakınca, dil, bütünleştirici özelliğiyle öne çıkar. Toplumsal birlikteliği bir bina gibi düşünürsek, dil, bu birlikteliğin bileşenlerini bir arada tutan harçtır. Harç, ne denli nitelikli ve sağlamısa, birlikte yaşama kültürü o denli sağlam olacaktır.

Zaza halkı, bu gerçeği bilince çıkararak, geleceğini, ‘beka’sını güvene almak zorundadır. Bir halk olduğunun ayırdına yeni yeni varan Zazalar, zaman içinde, küçük farklılıklar temelinde yabancılaşmak, giderek yok olmak istemiyorlarsa, kendilerini korumaya almalıdırlar Bu halkı, demokratik bakış çerçevesinde, yöresel farklılıklara saygı temelinde, bir ana kimlik içinde bütünleştirmek, yurtseverliği bir yana bırakalım, bir insanlık görevidir. Herkes, bu konuda, bugün, dün yaptığından daha fazlasını yaparsa, dünya daha güzel olacaktır.

On sekizinci yüzyıl İngiliz yazarlarından Jonathan Swift öyle diyor:

“Kim, daha önce, yalnızca bir ot yaprağının, bir mısır koçanının yetiştirdiği yerde iki ot yaprağı, iki mısır koçanı yetiştirirse, insanlığa, gelmiş geçmiş tüm politikacıların yaptıklarından daha fazla hizmet etmiş olacaktır..”

Vazd pising hetu mereka.

Vatê vêrinun

Yoy

Yoy wulat ma mara guret
Ma kerd bêwulat
Yoy mal(i) ma mara guret
Ma kerd bêmal
Yoy bun ma mara guret
Ma kerd bêbun
Yoy waştîyê ma mara guret
Ma kerd bêwaştê
Yoy awkê ma mara guret
Ma teşun verdê
Yoy Nunê ma mara guret
Ma vêşun verdê
Yoy bile-sew zazay ma kişt
Ma kerd tay.....

Êyru zi tay gêreni zuan ma u ma zazau ina dina ra wedari..

Nüştueğ: Zaza yaşar

Ma Şêx Said u Şehidu serrê 1925 xu vira nêkerd u nêkeni.

KOYO BERZ

tür u zıwandê xo rê, edet u toreyandê xo rê, şan u şeref-dê xo rê, war u welatê xo rê, erd u bostanandê xo rê, namus u ardê xo rê wahêr nêviciyo, şaro bin do bî çî hesaba nê çî-yandê to rê wahêr bîviciyo u bî çî hesaba to bîsınasno u qebl bîkero?. Tî bî xo bî xo serey xo nêwîrinê, jewna to rê nêwîrineno. Demo kî jewna bîwîrino, do nenguyanê xo tey war kero, ey dîrbetn kero u goni dî verdo. Demo kî tî bî çımandê xo ya verniya xo nêvinê u raya xo raşt nêkerê, tî bî çımandê jewnaya nêşenê verniya xo bîvinê u raya xo raşt kerê. Cınışttoxê estorda şari, estorda jewnay tim u tim warwayo. Merdimo kî xo jewnay sero name keno, vanê o tum koley o merdimo kî ey xo cî sero name kerdo ey bo u

heqê ê namedê ey, bî çî hesaba beno wa bîbo, vanê bîdo. Samedo kî o ey rê hemleyo, hallo. Kesê kî xo Tırkan yan zi Kürdan sero name kenê, ê çîçî vacê vanê ê ey bêherf biyarê ca u bîkerê. Demo kî na juwerî nêkerê u emranê inan, waştanê inan niyarê ca, ê do nêvacê la oxıl, la nêza çîçî, tî kamê u xo çîçî hesibnenê zey ma nêkenê u emranê ma niyanê ca. Nêzana ma wîna wîna kenê to u cî rê nengi bîçînê. Do nêvacê la qebrax tî yê namey ma kar anê, xo ma sero hesibnenê, vanê tî bî ê ma ya bîkerê, zey ma bê u zey ma vacê. Demo kî tî xo şarnay sero bîhesibnê, o yeno o mane kî, tî qe çiyê niyê. Ey ra kes to nêgêno hesab.

Rey na cinu destase aşmê kununî dî bîz qesnên.

Vatê vêrinu

Şêx Said-i Pali

Mêrik

Tıxtor Zaza

Mêrik derzê xu nuno paşt ser, ho şino gumê, ho hesab devır xu wo pêş xu keno, ez sêni zımustun viyarnenu, waxtı g´ ginen ra, zuar ginen cı yo tiz erzeno.

Vuno: Kununa vêrin şî, yonê erzeno

Vuno: Kununa peyini zi şî, yonê erzeno

Vuno: Siwatı zi şî yonê erzeno

Vuno: devır ma ya veceno ya niveceno

Vuno: ma koti edar, ma koti edarse ma xelisêni

Vuno: işallah hin pêş ma xelisên

O waxt derzê xu nuno ru, xu wa pê uwnêno lacek ho payvındertı.

Vuno: tüt mı.! Tı kêy ra hê mı dım?

Wız vuno: Apo kununa vêrin ra..!

Dızd xiyaru,

Husên Guerizic

Lacek şino dızdê xiyaru, xiyaru duno ari torê xu keno pır.

Şino kıştê dewı d´ yo vırısni d´ nışeno ru, xiyaru qalın, qalın tualê keno, tualu yını vırken mirdê xu weno, ay zerru u tualu mizê xu verdêno cı uw kueno ra.

Hêt yeri-ya hişar xu benu, hunce biyo veşun, vuno miz biya in tualı ri, nêbiya iniri tualı, biya, nêbiya hêw uwnêno pyor werd..

Lac o dadi,

Husên Guerizic

Yo waxtı dı yo lacek şıyo gêribi xebat, uca d´ muso reqa.

Waxto g şıyo wulat yo reqa êrna tê berda kêye, werda, aya zêdune menda kerda duelav.

Dadi yı şıya bêt duelav kerda a uwna wa vato ki dê awka, şımıta biya sarweş.

Waxt ardun vıyetış omo, ardun xu kena pêrcun(pırocun) zerrê kêye ra gerena ardun xu vıyecêna lac yê kuen zerrı

Vuno: Dayê, dayê in çınaw? tı ha se kena?

Bown têtş huni uca..

Ya zi vuna: Laci mı dadiye tüe-r´ her ca têtş..

Pixêriya çot, çırê dûn raşt nêuncena.

Vatê vêrinu

Bira Zaza Yashar,

{Cera nuse yeno, mi mori heta 3 (hire) *Avesta (Zazakiya)* veceti, mor ‘◇at, ◇ar va ◇ahar’ het ‘◇ime’ a veciho.

No mor (numero) ◇at zaf ver yeno; ho (o) estore ◇atware ◇atware rumeno. Hi ◇atwaru yene, no vaceno ◇ahar ◇ahar (◇ar ◇ar) yene. Va (Yada) ◇at bere (be) ◇at biya. Ni numuney x●nuhe (vese, bese).

Ni more Avesta ra (at, a) viciyahi, Hi sima fra yene. No vaeta hada ‘ ’ hada dax●ene altARATION Avesta esto, ti e●kene internata vinene pas ca bere bune directori ‘Fonti’ vi-kere, ho taw (zaman) hi rash gurene, no hada word ia nusiya, yeidi (eke, ege) word taine daxshi ni voiseno, ti gehe dax●i rashi ci kere; ho gehe dax●i (ishatu) voiso, ni ‘roman new times’, aniya dax●i ni =●ni voisene, =dax●i=’Avesta Transliteration’, ti eskene interneta oncene biyane (biyare) tey komputa hu. Ti aishene ●=sh; ◇=ch, ho auui ahano.}

Mor (Nu-mori)

Mori Avesta hama Zazakihe; mertem aisheno vaceno va vaco haru (vispai) Zazakihe. Sima her mori at (ra) vinene hathra Zazaki vinina; avahyara (auuara) zanay (isan) hu vire us ci nishno, mammo (senco); mori manah yatha vaci hi xahe hizu mamenghene (menghene). Mi hue vispa mori Avesta at (ra) vici; pera virashti; hi gohe mana gohe (anu) guraisi pera (apera) kerti (kerdi). Ham gurai●e ci ham mana ci yene us Zazakiha; mertem ai●eno vaco: ‘ha (a) Avesta ha (a) Zazakiha’.

Adaira (Cera) sima vinene seini hi kai kene seni hi (i) gure hu virazene.

A) mori hanar (ve) vurrenta (vranta)

Asta (ve vranta)

Mori uiti fra yene:

1 aêu (oyu, yo, ●u)	aêuua
2 du/vi/bi	duua/ bi-/vi-
3 thri/hri/hr/thr	thri/hri
4 catr/cat/◇atr/◇at	catware/◇atware
5 panc/puj/pan	panca
6 x uua	x uua
7 hapt	hapta
8 a t/a t (hast)	a ta
9 nau/nav (Hp nava)	nauua
10 das	dasa
11 aêuadas/aêuundas	aêuadasa/aêuu tdasa
12 duuadas	duuadasa
13 thridas/hridas	thridasa
14 catrudas	catrudasa
15 pa cadas	pancadasa
16 x uua das	x uua dasa
17 haptadas	haptadasa
18 a tadas	a tadasa
19 nauuadas	nauuadasa
20 vis (hada t visaiti)	visaiti
30 thrisata/thrisas/hrisas	thrisata/thrisas
40 catwaresa/catwareseta	catwaresata
50 pancasa/pancasat	pancasata
60 x uuasti	x suaasti
70 haptaiti	haptaiti
80 a taiti	a taiti
90 nauuaiti	nauuaiti
100 se/sa	sat m
200 duiiê sa (du sa/du sat)	duuiê sat m
1000 haza r (hana/hazun)	haza r m
10000 baêuuar	baêuuar (visiy hazangra, bauuar hazan (hazun))

* vishhaptata esto yatha mor ni viniyo, a at yatha mor aii manano (27, vish-haptata, asmangha 27 ayare, paoiriha), hae vish viniyo, no vaceno vist (vis) paoiri pas ca aniya mor yeno.

B) Mori hada vranta, hn hada m ,n, t, iiô vacine.

Frataya (Ver-teme, Yatha veoirataia, ni ze (yatha) sifati gurene).

1 frat mō (hada t), paoiriiō, (hanar t)	asta: frat , paoiri (veoiri)
2 bitiiō, diti (dbiti, dbitana)	bi-t (viti, diti, dbit)
3 thritiiō	thrit/hri (hada t)
4 tuiiriō, catuiriō	catuir-iiō (hada iiō)
5 puxdhō	puxdh hada dh)
6 x tuuō	x tu (hada t)
7 haptathō	haptath (hada t)
8 a t mō	a t -m (hada m)
9 nâumō	naû-m (hada m)
10 das ma/dasatha	das m (hada m)
11 aêuu dasō	aêuuadas-ô (dasu va deso)
12 duuadasō	duuadas-ô
13 thridasō/hridasō	thridas-ô
14 cartrudasō	cathrudas-ô
15 pa cadasō	pa cadas-a (hada a)
16 x uua dasō	x ua das-a
17 haptadasa	hapta das-a
18 a tadasa	ashtadas-a
19 nauuadasa	nauuada-a
nauuadas m (3), nauua-das- m va sifat mori	
vis st ma (20), vis- s-t ma	
thrisa ca (30), hrisa ca)	

Mor 4, asta, ◇at-, ◇a-

Mor 4 Avesta (Zazakiya) ni veciyo; no auua yeno tey Cime. Mor asta=◇at (4) haket cibiia (cia) visiyaho, yatha ‘tuir va axtair va axtûir’ fra yeno. Imo (I-no va No) xshnu (bes, ves) fra (vera) yeno. Mori (numori) ma zana (mertemi) reuu arez kene, zana (isan) hathra how vineno ya Avesta Zazakiha; avahyara mori verinai (paoiriai) verenaïyahi: hi huanem how tey rasman (rishti) mohene (daxshene); kaye hu arez kene. Aniya husisiyeta ci esta, ya hathra hoiya wunina (wanina), no vaceno ha (Avesta) hata dasina at (ra) yena hoyim (ape <--...← paoire (veoir)).

Numune, ◇atrudasa (14) 2 4x10, hatra hoyi at (4 (a)+10) , a gaidena (besana). Aeua (Teina) eu (ju) numune esta, vishhaptata (27), no hoyiina at a dasina wunino, aniya numune gaidinene (sarenine), hada ‘a’, ‘ca’ va ‘rut, hanar ‘tawa, i’. Sima vinene vi (di) mana hathra este 1) 4 teme (kere) 10 2) 14.

◇at-astaho va ◇a-; no (imo) vrenta, -r-, va -t-r- ayasano, aniya vurenta (vranta) yene ci. Ida ●ima vinene haru vurenta ci Zazakihe.

Vace k×hma nisiyahi: n=nam; hn hetnam va sifat; z=zaferi; nr=nairi; n×=nairika; Y.=Yasna, Yt.Ya●t; Vd. Vendidad; : va hae ‘e’ manane va ‘ae’ yatha ‘a’ viniyah

1 4 (mor) + name

Asta: ◇at/cat, va ◇a-; 45 ida hada ca gaidenino (besenino), veoiri panc+ ca+ 40; panca ca desi (10), no vaceno des panc, ca panci keno hathra desi (10) no vaceno panc a desi a at hoyu at wunino (... <). 45 maidhii* izaramaïehe (usairemeïe), name roshuno.

pañcâca cathwaresatemca maidhyôî-zaremayehe ashahe vahishtahe dathushô,

ým cathru-gaoshem Vd.1.17

4 hada nam go●i (gao●, go●), ◇at (4) go●i.

◇atru●-an m (yaonam), hae diti, hirit, z hae me ere●.

cathrushanâm Vd.2.25

Mor hae ◇atwaresat m (40), ◇owresat m

cathwaresatem aiwi-gâmanâm duuaêibya haca nerebiia duua nara Vd.2.41

1 hae 40 aiwi-gama (hae n) 2 gama (n zaman) 3 zimestan visiy ◇etin (xraozhd) 3 aniya mana zimu gumane.

◇atuware-paiti●ana (ana n×nga, 1 pait i●ana 2 paiti● tana), bi (d×) -paiti●tana (di n×ngana, pait-hi●tana).

aêsha bipaitishtâna ýâ kaine

aêsha cathware- paitishtâna ýâ gadhwa.] Vd.15.19

bi (2) paiti•tana ya (n×) keina (kena); ◇atware (4) paithu•tana 𐌕a (n×) gadhwa (hef•uha).
cathware-paitishtânem Yt.5.131
çatru-•-um, hae •-u, hae hirit.
ýat vâ cathrushum Vd.16.2

◇atrwarô •ewna, hada n, mor+name: (x•ewna (•ewna), ar•ana, za r•).
vîspem â ahmât ýat hê *cathwârô xshafna* sacãnte, Vd.16.8
cathwârô arshâna Vd.18.31
cathware-zañgrô Vd.18.38
◇atware satem (4 100) ayare (n=nam), 4 zangaran m (zenga ning×, n z me ere•):
cathware-satem ayare-baranâm Y.65.4
cathware-zañgranâm Y.9.18
◇atur z×zatan m:
cature-zîzanatâm Yt.5.129
◇atwar er zuu× (engux•tuu×)
cathwârô erezvô Vd.6.43

Cathru-ýuxtem arejô:
cathru-ýuxtem arejô. Vd.7.41

Z mo (Z×me, zimastun, zimustun):
cathrush, .. cathrush zemô .. Vd.7.75
Tanu p r t n m (z, me ere•), ◇atwar paiti•taii• (z, n): N z, me ere•, 40 va 400 tanu peretan m 4 paitihi t•naiia.
vîsaiti dahmanâm *cathwaresatem tanu-perethanâm*. dâtare Vd.12.14
cathware-paitishtânayâ Y.19.8

Hiri afsman (mamanatara, n), ◇atru pi•trem (hae pi•)
thri-afsmem *cathru-pishtrem* Y.19.16
4 ratu, nam:
cathru-ratush Y.19.18

cathru-mâhîm Vd.5.45
400 (◇atwarô se-) + up•zana-n m (z), citi, srao•*-caranaya:
cathwârô sata upâzananâm upâzôit aspahe ashtraya
cathwârô sata sraoshô-caranaya Vd.6.21

40 (◇atwaresa-t va 400 (◇atware-sat m):
... *cathwaresatem âtre-saokanâm*.... ... Vd. 8.94

40 ayar , ana mana viniyo, ◇atwaresa-at m va 400 ayar , ◇atware (4) -sat m (100).
cathware-satem ayare-baranâm Y.65.4

2 mor nam sifat (hetnam)

Cathwârô vashtâra spaêta:
cathru-cashmem spaêtem Vd.8.16

Auruuant* (mana estoru) auru• (tas ca gaona, reng), mor+ n+hn (sifat).
ýenghe *cathwârô vashtâra spaêta* Yt.5.13

ýazamaide ýim *cathwârô aurvañtô aurusha* Y..57.27

3 **aniya hae**, nam + vidhwana sifat) manane va nam hueta 4 vidhwana kaof* (kaovo):
cathwârô vidhwana kaofô Yt.19.3

4 mor sifat

Mori yatha (ze) hetname (sifate), ◇atru-das-ô:

dasemô ýat ahmi *spânô*
aêvañdasô *spananguhâ*
dvadasô *ahurô*
thridasô *sevishtô*
cathrudasô imat *vîdvaêshtvô*

pañcadasa *avanemna*
xshvash-dasa *hâta-marenish*
haptadasa *vîspa-hishas*
ashtadasa *baêshazya*
navadasa *ýat ahmi dâtô*
vîsâstemô ahmi *ýat ahmi mazdâ* nâma.Yt.1.8

Caturii✱, ◇ataurii✱, ma mana sifat:

kase-thwâm *tûiryô* haoma mashyô astvaithyâi hunûta gaêthyâi,
kâ ahmâi ashish erenâvi cit ahmâi jasat âyaptem Y.9.12

Tûir✱m, hae hirit ◇atuir✱m:

kuua *tûirîm* ainghâ zemô shâishtem Vd.3.5

ashâum kô *tûirîm* imâm zâm mazishta xshnaoma xshnâvayeiti,Vd.3.23
tûirîm pasûm avakhnât *tûirîm* narem raêshyât haoyâm hê paidhyâm upa-kereñtayenVd.13.33
pasca *tûirîm gâmô*-beretîm ishare Vd.18.55

tûirîm Vd.4.23

Bitîm upa makhem ... thritîm upa makhem ... *tûirîm* upa makhem ... puxdhem ... xshtûm....Vd.9.7

Sifat:

druxsh ahvâthre everezike
kô tê aêtaêshâm arshnâm *tûiryô*. Vd.18.53

Sifat:

tûiryô staorô-mazô Vd.4.2

Catûir-✱m, sifat:

imem thwâm *tûirîm* ýânem haoma jaidhyemiY.9.20

Sifat:

tûirya asha vahishta Yt.1.7

Catûir-✱m, ◇atuir✱m, sifat, fra- naoiti:

ýezi *tûirîm* frâshnaoiti
thritîm paiti-raêthwayeiti,
âat ýezi anghat spâ jazhush frâ-zî dvâsaiti spitama zarathushtra Vd.5.31

5 hada mana teme (voi, kere, na (khna)

Duuaiiâ , thraii m (hraiî m), ◇atwârô, hizu (zun) d✱raja (di mana ci este, hizu d✱rija 2 va aniya mana).

aêvahe zî ashaokhahe akhahe anashaonô zânu- drâjâ asti âfritish
dvayâ hizu-drâjâ thrayâm
naêdha-cish *cathwârô* hvatô zavañte.Vd.18.11

‘✱’: 1 u, paoirina (numoruna) ere✱ 2 o; ◇atwarô: 1 ◇atwaro 2 ◇atwaru.

bish humatanâm

thrish huxshathrôtemâi

cathwârô adhât ahunem vairîm frâsrâvayôit

ýenghe hâtâm frâyazâite. Vd.18.43

◇atur-a, ◇at teme (voi), ‘a’ ana mana ayasana.

catura frasnana frasnayôit gaomaêzem gava dâtayâ
bish âpem mazdadhâtayâ Vd.19.22

cathr-u-sh-um Vd.6.32

◇at voi mruata, ◇atr-u-✱-â-mrûta

cathrushâmrûta, Vd.9.46

cathwârô ahuna vairya frâsrâvayôish, Vd.11.11

◊atwaras ca (4 va 40) , ◊atwaresat m (hae 40), duuaê (2) ca saait (100) , 200 duuaê ca haza r (2000)
cathwarasca atha garayô spitama zarathushtra cathwaresatemca dvaêca saite dvaêca hazangre Yt.19.7

Catwârô/◊atwârô (me erez, z, hae hirit, ◊atwarasca)

Voi: 40 voi (teme), ◊athwaresath- wâ
cathwaresathwâ Yt.10.116

Tûirîiô, ◊atuiriyô voi (khna)

âi *tûiryô* âjasat vazemnô Yt.14.11

Catura, tûir, tûit (tûr), mor hamta * nam (num) tûra, n ham ‘tura’ sifat fra yeno.

T[△]iriia, ◊atuirîia *-◊atuir×m (a apema yena; hae hirit, -×m), voi:

*xt[△]iriia, ime vaca *âxtûirîm* framrva Vd.10.11

âxtûirîm aparem xraozhdyehya frâsrûiti. Y.9.14

6 Aniya mana tûir (tura) ‘nam (num)’, va ‘sifat’ fra yeno

adha azem ýô ahurô mazdâ spânem nidathem

ýat dim *mazaosh kehrpô tûrahe*

ýezi asta asha xra wa |

ýezi asta gaêthâbyô. Vd.13.39

Ida n fra yeno, ‘nawtii * *u (naptîia * *u) nef *u’

hyat us ashâ naptyaêshû nafshucâ *tûrahyâ* uzjên Y.46.12

N, me ere *, z:

ýûzhem tadha taurvayata verethrem dânunâm tûranâm, Yt.13.38

N hueta

bañdayat ýim *tûirîm frangrasyânem* Y.11.7

N hueta

ýim barat *frangrase tûrô* ýat drvâ zainigâush jaini Yt.19.93

N hueta zana (mertem):

arejanguhatô *tûrahe* ashaonô fravashîm ýazamaide Yt.13.113

frârzôish tûrahe ashaonô fravashîm ýazamaide Yt.13.123

Nam hueta fra yeno ◊atwar espahe:

cathwarespahe ashaonô fravashîm ýazamaide, Yt.13.122

N hueta

tûiryanâm dah'yunâm narâm ashaonô fravashîm ýazamaide Yt.13.143

Nam aniya mana yatha deza, vis-tuiri, puthre di b×raza, tûirîia dukhdhairi (tas ca keyna (◊ena)).

âat ýat *tûirya puthrô* vâ puthrô para-irithyeiti tûirya dukhdhairi

cvat aêshâm upa-mânayen

cvat dahmanâm

cvat tanu-perethanâm, Vd.12.19

Mor, thrâiiôidîiâi catûrahe, hae diti:

(râspî,) ýô nô aêvô at tê uyê thrâyôidyâi *tûrahe* mañdâidyâi

xshvîdem haptâzhdyâi nava dasme ýôi vê ýaêthma! Y.11.9

Mor, nr:

nmânyasca vîsyasca zañtumasca zarathushtrô *tûiryô*. Y.19.18

◊atuir-îia, hae tûir (◊atuir), n:

tûirya thanvare Vd.14.9

Catûir-ii•i, voi:

[*tûiryâi* upaêta

tûiryâi nishasta ýim aňtare vastrem frajasât Vd.16.16

Catûir-ii✱, nam, name peruni, yatha tuiiio puthro :
âat ýat *tûiryô* para-irithyeiti
tûirya vâ para-irithyeiti
cuuat aêshâm upa-mânayen
cuuat dahmanâm
cuuat tanu- perethanâm, Vd.12.15-16

Voina, vine:

- 1 Cathr-u- -an m (me ere✱ z)
- 2 ◇athru -uua
- 3 ◇atr-u-das-a, 14 a gaidena 2 aniya mana
- 3 catrudas-an, hae diti va z, me ere✱
- 4 catr-u- (◇atru , 4 tet (voi, kere (ker) x)) 2 hae
- 5 catru -uua (1/4), uua (1)
- 6 ◇atware (catware), asta ◇at (cat),
- 7 catwaratwaresathwa th, voi, ◇atwaresath-weng, ◇atwaresa, ◇atwaresat
- 8 ◇at-w-a-r-e (catware), asta ◇at (cat), catwar, ◇atware za gra, ◇atware za gra (4 +n)
- 9 ◇atur-a (catur-a), t[△]r-a (4x, ◇atûr-a) ca va ◇a cia visiyo)
- 10 catur-a (4) catura (va 4 voi)
- 11 t[△]ir-ia, ◇at, a-◇atuiiia, *-xt[△]ir-ia, voi va aniya mana
- 12 a-xtair-✱-m (◇a-cia visiyo, hae hirit), a-xtair-✱-m (4x)

✱ima vinene upaira (◇ora) ra (at) haru mor yeno us Zazaki; vurantahe ci yeno us Zazaki: haru (vispa) vuranta ci ham ◇ath (◇at) Zazakiho ham gurai✱e ci. Gure hu huem moheno sima; no vaceno, uiti (auua) Avesta Zazakiha, yatha (ze) mori, haru vace ci Zazakihe. Ida kihma vaeti✱e vurenta mor ‘◇at’ fra ✱✱ma roniya. Manahe auua ye ✱✱ma ere✱ hu vira kere, ai aver (fra) bere; me vurine ra ai fra de angu✱am (ahum a) danghu✱am (diyaram) caetam (gaetam).

Aredatar, Gagan Char,

‘no ba✱e ‘mori’ naski haca ‘**Adete Avasta**’ yeno ✱ima ver (fra)’

Kêçel pê perun xu helaw weno.

Vatê vêrinu

ÇIME

*Hurgı Zaza jew Çime`yo
Bostani awidı demeyo
Tıham u mahsul lazımo
Qewmé Dımliyan vılayo*

*Çime`yi sero vınderé
Mıraz u meram bıwazé
Hayig u haydari bıpawé
Neheq nelemat ewı nerrındi*

*Çendı şené wa bılawé
Hendı şené wa bılawé
Bébeğt robot rotoğ ewı ğayini
Çendı şené wa bılawé
Hendı şené wa bılawé*

*Çime`yi sero vınderé
Mıraz u meram bıwazé
Hayig u haydari bıpawé
Neheq nelemat ewı nerrındi*

*Çime éyar u érbeyi Zazayan
Roşnayıya çımdé Dımliyan
Çime`dı mesul u wahér kamo (i)
Kok u bınyateyi Dımlıyano (é)*

*Çime`yi sero vınderé
Mıraz u meram bıwazé
Hayig u haydari bıpawé
Neheq nelemat ewı nerrındi*

Zerweş SERHAD

Ço çırê dûe xura nivuno tırş.
Vatê vêrinu

GULÈ ZELAL`A

*Gul keynek u veyva Dımliya
Waré Weteniré gan u rih feda
Réz, réç péro şop dıma
Zaza`yi biyé hayigi u ayayi*

*Gulé Zelal`a Gulé delal`a
Gulé béters u zeyi daylana
Gulé gátun u cuwanık bi(a)
Péro Cemaátandı seranık bi(a)*

*Gulé béşuj u bégunaya
A ronşber bi, Welat sinayé
Émelé gayin u bébeği çiniyo
Mı aşnawıt ez lerzaya*

*Gula Çermuğı, reé Soyregı
Rayi u dahkaiy Zazan dergi
Şewq u roşnayı biyé kemi
Nankori u nahletmeiy tengi*

*Komi ewi piyapestin vıraştı
Tengeyi u tahda pédı antı
Hım u sitaré Zazayan eştı
Gangéri wirte go kerdı vıla*

*Mışore gıréda dewıstı
Gayin u b`beği pawıtı
Bémel u béeyari né vıstı
Camérdey,merdımeı qe némendi*

Zerweş SERHAD

*Cinê mı esta ha kê babi xu da
Vatê vêrinu*

``Avrupa Zazacılığı``yerilmeyi değil, Övgüyü hak etmiştir.

Zaza halk mücadelesinin ülke zemininde yeterli düzeyde gelişmemesinin elbetteki belli başlı nedenleri vardır. Bu olumsuzluğun faturasını Avrupa zemininde mücadele yürüten, genellikle işçi ve öğrenci olan kesime yüklemek günah keçisi aramaktan öteye bir anlam ifade etmez. Yani bir halkın özgürlük mücadelesi vatan topraklarında ve kendi iç dinamikleriyle gelişecektir. Dış müdahaleler belirleyici değil, ancak etkileyici olabilir.

Bize düşen görev; karamsarlık içine düşmeden, Avrupa zemininde varolan olanakları iyi değerlendirerek, ülkede gelişebilecek halk mücadelesine katkı sunmaktır. Yoksa Avrupa'yı ülke toprakları sayarak mücadelenin sınırlarını daraltmak, insanın ufukunu darlatmaktan başka bir şey değildir. Yani Avrupadaki aydınlarımız pılını pırtılarını toplayıp ülkeyi kurtarma seferberliğini yaratmasını beklemek, iç dinamiklerin mücadeledeki belirleyici rolünü, değişim, dönüşümlerin ve koşulların objektifliğini inkar etmektir.

Tartışacağımız konu, ülkede Zaza milli mücadelesinin yeterli seviyeyi yakalayamayışının nedenleri üzerinde olmalıdır. Yoksa Avrupada aydınlarımızın Dil ve kültür bağlamında da olsa ortaya koymaya çalıştığı fedakarlığı küçümsemek ve hele hele aydınlarımızın bu duruşlarıyla anti sömürgeci bir pozisyonunda olmadıklarını söylemek, bilimle ve amaçlarımızla çelişen kuru ajitasyondan başka bir şey değildir. Bizim başlıca amaçlarımız ve mücadelemizin varlık nedeni, dilimizi inkar edenlere ve Zaza halkını sömürgeci boyuduruk altında tutmaya çalışanlara karşı olmak değildir. Dil ve kültür mücadelesini yürütmek, anti sömürgeci olmanın ta kendisi değildir. Bu kadar insafsızca haksızca aydın insanlarımızı karalamanın kime faydası olur gerçekten anlamakta güçlük çekiyoruz. Çünkü bu olgunun ağır, ağır ilerleyişinin sorumlusu ``Avrupa Zazacılığı``değil, dünden bugüne Zaza halkımızın ekonomik, politik geriliğidir.

Mazlum Zaza(Dimili) halkımız, Onu özünden koparmak, kendisine yabancılaştırmak isteyen çevrelerin; tarihte eşi benzeri görülmeeyen oyunlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Halkımız büyük direnişlere imzasını koymasına rağmen, düşmanın Ekonomik, politik gücü karşısında bazı değerlerini koruyamamış ve giderek bu değerlerden uzaklaşma gibi, bir kopuş sürecini yaşamıştır.

Biz kabul etsekte etmesekte halkımız ulusal anlamda bir varlığı ortaya koyamamış ve buna bağlı olarak halkımız aydınlarının değişik kulvarlarda değişik isimlerle kendilerini ifade etmesini beraberinde getirmiştir. Yani Zaza halkının değerleriyle oynamak amacına yönelik bir sürü kurum kuruluş ve ideolojiler üzerine müsallat olmuştur. Tarihte Zazaların içinde bulunduğu benzeri bir durumu, diğer halklarda görmek mümkün değildir. Bu talihsiz süreci tersine çevirip, Zaza halkının siyasallaşması yönünde, aydınlarımız tarafından başlatılan çalışmalar, iç ve dış saldırılarla bitirilmek isteniyor. Zaza(Dimli) yurtseverleri akıl almaz suçlama ve karalamalarla karşı karşıyadırlar.

Zaza halkını büyük ulus teorisi içinde bitirmeye çalışan sömürgeci yayılmacıların ve işbirlikçilerin yanı sıra

şimdide yurtsever görünüm altında, gerçeklerden uzak yeni bir saldırı seferberliği başlatılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminde temelleri atılan planın ve tezgahın, bugün bilinçli bir şekilde devam ettirilmesi söz konusudur. Türk sömürgecileri Türk sağcı faşist ve Türk solcu görünümü altında çeşitli programlar çizerek Kurdistan ve Zazaistan'ı asimilasyon ve işgal etme çalışmalarını başlattılar. Türk sömürgecilerinin zaman zaman dile getirdikleri; ``bu ülkeye fasist ve komünist gerekirse bunu başkaları değil sözü`` yine Faşist diktatörlüğünün başı Kenan evren'in ``ben komünizme karşıyım ama bu ülkede komünist partisinin kurulmasına karşı değilim`` sözü neyi ifade veyahut neleri ifade ettiği anlaşıldır.

Türk Faşistleri Türklük, islam kardeşliği ve Ermeni- gavur düşmanlığı ülküsüyle insanlarımızı etkisizleştirmek isterken, Kemalist Türk solu işçi sınıfının birliği yani esas olanın emekçilerin diğer bir deyişimle Proleterya diktatörlüğünde olduğu, ulus gibi kavramları gündeme getirmenin, burjuva düzeninin değirmeni arkına su taşımak olduğunu hatta ve hata zararlı istemler olarak lanse ederek, Zaza halkının kendi değerlerini koruma ve geliştirme çabalarını engellemiştir. Daha açık ifade etmek gerekirse, Zaza halkının özgür düşünme iredesine gem vurulmak istenmiştir.

Aslında değişik görünümüler altında dayatılan inkarcılık ve ulusal kopuş hareketleri: öz itibarıyla Misak i Milli sınırların korunması ve yaşatılmasına yönelik çabalar olmuştur. Aynı dayatma Kürt halkına karşı da uygulanmış ve Kürt halkı Türkiye işgali altındaki parçada aydınlar arasında siyasal birliği yakalayamamış, bölük pörçük bir şekilde herkes birilerini en iyi yurtsever olmamakla suçlayarak ilkesiz. Programsız bir kaos yaratılmıştır. En hafif deyişimle ``bir deli kuyu'ya bir taş atmış, binlerce akıllı bu taşı çıkaramıyor`` Yani insanlar ideolojilerin esiri edilmişler ve varlık göstermeleri engellenmiştir.

Aynı durumu Kürdistan`nın diğer parçaları için söylemek mümkün değildir. Çünkü bu alandaki örgütlenmeye damgasını vuran; Kendi iç dinamikleriyle gelişen, ulusal örgütlenmelerdir. Dolayısıyla da bu alanda adım adım kurulmaya çalışılan özgür Kürdistan'ı yaratma çabaları, bizim bu doğrultudaki görüşlerimizi doğrular mahiyettedir.

Fazla detaylara girmeden Halkımızla ilgili çözümlemelerde yabancı ve dış kaynaklı dayatmalardan ziyade, halkımızın geçmişinden gelen Zerewesiye'yi yaygınlaştırıp, bu özümüzden kopuş sürecine yönelik başlatılan çabaları boşuna çıkarmadığımız sürece benzeri durumun halkımızın da yaşayacağını bilmek için, kehanet sahibi olmaya gerek yok ve gereksizdir... Yani Zaza hareketi marjinal bir hareket olmaktan kurtulup kitlelere dayanan ve bu kitlelerin hareketi olmak istiyorsa, kendini yabancı ideolojilerden arındırıp, Zaza zerewesiye ideolojisini kendine rehber almalıdır.

Yani Zaza hareketinin kitle hareketi olabilmesinin önündeki en büyük engel sağ ve sol biçiminde dayatılmaya çalışılan ve halkımızın iradesini hiçe sayan eğilimlerdir.

Dikkat edilirse Misak i Milli`nin korunmasına yönelik Türk sağ ve solu ortak kararlar geliştirirken, içimize yerleştirilen sağ ve sol anlayış yakınlaşmamızı ve Zaza ülkesinin korunmasına yönelik ortak birliğimizi engellemiştir. Bu çelişki midir yoksa bir oyunmudur, bunu artık insanlar kendi iradeleriyle yanıtlasınlar. Bizi iliklerimize kadar kendine esir eden yabancı ideolojilerin amacı; ulusal değerlere sahip çıkmak değil, tam tersine giderekten ondan kopuşu ve yabancı ideolojilerin güdümüne girip, ülkemize ve halkımıza karşı yabancılaşmamızdır. İşin acı ve vahim tarafı; bu asimilasyoncu ve inkarcı anlayışı bazı ajitasyon, kalıplaşmış fikirlerin arkasına sığınarak halkımıza kurtuluş reçetesi olarak dayatılmasıdır. Bu asimilasyoncu

fikirleri, yurtseverlik görünümü adı altında hala halkımıza dayatmak isteyen mantık sahiplerinin, halkımızın bir parça özgürlük mücadelesine ne kadar zarar verdiklerini ve bu süreci ne kadar geriletikleri açıkça görülmektedir.

Avrupada Zaza hareketi yeterli olmasada kitleselleşmeyi sağlarken, benzeri durumu ülke için söylemek mümkün değildir. Bu benzeri bir örgütlenmeyi ülke zemininde geliştirmek ve Zaza ulusal muhalefetini yaratmak için büyük özveriyle çalışmamız gerekmektedir. Avrupa ve ülke Zazacılığının kitle desteği bulması kendini bu yabancı ideolojilerinden ayırtması ve giderek bu ideolojilerden uzaklaşmasıyla ancak mümkün olacaktır. Dolayısıyla Avrupa Zazacılığı yerilmeyi değil övgüyü hak etmiştir.

Kalın sağlıcakla

Ferhat PAK

Pisinga g mast bıwerı çımun yera bello.

Vatê vêrinun

Çabaxçur

RENÇBER AZIZ

Nüştueğ: Zaza yaşar

Rençber Aziz serrê 1955ı dı wusfun dewê Çabaxçurı dı omo dinya u serrê 1988ı dı Hannover/Alamani dı qat çaharın ra erziya wari u merd, semed çita wa kışya hama ra zi ço nêzuno.

Ez derheq´ Rençber Aziz dı kitab nüsenu.

EZ NÊWEŞA

Ez nêweşa min cılun do
Tı şewi z´ ha mı hunun do
Ez nêweşa miun cılın do
Tı şewi z ha mı hunundo

Herê willay ez merg xue-r´ nêqehriyen
La tı hesret şîya în ´ez(aziz) gun do
Kuhun şini yeno newê tase duşmen ra awk mewı
Herê willay ez sekeri in Faşist tirk nêverdeni ez bıyeri dewı.....

Vatueğ u Nüstueğ: Rençber ´Eziz

Rençber ´Aziz (1955 Wusfun/Çabaxçur-1988 Hannover)

Zuwan zanayoxi Alman'an Eberhard u Birisim Werner'iya zuwandé zazaki sero röportajé

Rojê to xeyr bo bira,

Çime: Zazaki sero girweyayişi kotira ame şıma viri?

Cewap: Ma nezdîdê Basel dı ronişti bi. Wuja dı ma Dersimijana embazey kerdê. İna ji zuwanê xo mısınay ma. Derdê şardê Zazayan amê verdê çımê ma. Ê vanê Zazaki jew zuwanê pirtoka niya, zuwanê dewija. Ê zuwanê xo hewl nêvinenê, xo vira kenê. "Ga kî guna 'ero, kardi benê boli."

Çime: Bol Zuwan zanayoxi xeribi zuwandê ma sero xeftiyayi. Mesela: Oskar Mann, Karl Hadank, Peter Lerch, Terry Lynn Todd, Joyce Blau, ew ê bini. şıma girweyayişê ina seni vinenê?

Cewap: Karê 'Elimi bol bol muhimo. Ma ina ra xeylê mısay. Ludwig Paul, M. Jacobson, Zülfü Selcan, F. Pamukcu ji na'hfê gırd ma rê bi. Pirtokê gırameri, kenayişi (araştırma) vijiyay bi. Nıka çımı goş dayişi (filim, kaset ..), çiyê wendişi, dersê wenden lazımo.

Çime: şıma karê xo corsmedê üniversiteye kenê. Wujayand heqtê Zazayandi cici vajiyeno? xeftiyayişê şıma corsmedê üniversitedi seni vineyeno?

Cewap: Malesef tayn 'Elimi Zazaki zuwanê bı xo vinenê. Bol vanê, no Kurdkiya (fekê Kurmanji). Êyê kî wuni vanê, bı xo Dımılı nêzanê. Fıkrê ma wuniyo, Kurmanji u Zazaki ê kışt a kışt vîndenê, zey bıray u way, Zazakiyo fekê Kurmanji niyo.

Çime: Tayn merdimi estêki vanê; Zazay Tirkîyê?

Cewap: Zazaki zuwanê indo-ewrupaya ew Tırki zuwanê ural-altayik. Tırki kufletê zuwandê indo-ewrupayan ra bol duriyo. Ewro qısayê xeribi Tırki ra yenê Zazaki. Veri, qıseyê xeribi Fıranski ra amey Tırki. Tım u tım zuwani influens (tesir) danê u genê.

Çime: Çıme amorê siftiyin kewt şıma desti? Eki şıma wendo se, no xususdi fıkrê xo senê marê vajê?

Cewap: Her pêserokê zuwandê Zazayan ju gam heta hedef kî Zazaki bêro kaxıt ser. Ma şa bım kî pêserokê çıme 'Elay deyaye bı. Karê şıma zey Piya, Kormişkan, Zazapress, Ware, Tija sodiri bol muhim u hewlo. şıma mezbut kerê, wa emrê çıme beno derg ew meywi biyaro.

Çime: Millet u rosnberandê Zazayanrê vatişê şıma çıçıyo?

Cewap: Ma wazem kî qeçê şıma zuwanê xo yazı ew wenden bımışê. Êkî şıma ji vanê, no raştı, gerek şıma verneyi (vîrende/ zuerst) Zazaki xo dest gênê, yazı kenê, wanenê.
"Ray bı siyayena bena kılm, qediyena."

Awı g' dêzun virazeno, zuno çemeluni zi pano.

Vatê vêrinu

Tewaffuq

Rehmeta Homa Tealay şamilê haldê piyêrudê kaynatia. Homa ihsanê cê bolo. Rehmet u kere-mê Homay bêpeyniyo. Feqet insani, beni sebebêg rehmetê Homayî bîbê kêmi. Yani sebebê qethdê rehmda rîdê ‘erdan insanê. Yayke kemibyâyîşdê rehmetdê ilahide insani rol kaykenê. İnsani yay-ki milleti gava dınyade ro tewaffuq nêgeyrayi-w, hêciti kerdew, çımesuriti kerde; benê sebebê we-dartışdê rehmetê ilahi.

Şıma diwo vani qarşidê hewayde ray ra şıyayış yayke hewa güroto xü pa-şti. (rüzgara karşı olmak ya da rüzgarı arkasına almak) wextug merdım niresa tewaffuq, gerek merdım ro tewaffuq bigeyrê. Rısayîşê tewaffuqi xeyrul ela xeyru. Nurun ela nuru, yanêykê gerek merdum ro tewaffuq bigeyrê ku eno çikêko bixe-ryo.

Labelê eger merdım zıt şıwu Homa mıhefaza bıkerê eger merdımı jubini cerihedar kerd, Rehme xeyr u bereket; karwanı xwüd ê ‘ebri ra bar kêni u oja ra xatır wazêni u şını, zeg jo mırîçike vaji fışt u bıperre. Eger mırîçike percimi sera perra heni leze u leze niyena uja ninona ru. Rehmetag dı tewaffuq dêykê ewnakiya. Roj laji tewaffuqiyo. Ya ni piyêruyê wexti benu şan. Yani roje zıvirena şew.

Ma vaji dı miyan dı Zazan u Kürmancan dı gerek ma Zazay hergu gave waştog u talibê tewaffuq u biratiw u dostiti bin. Eger muqabildê eni destê dostiti dı ma dest nivênini ke ma karliyê. Kam çı bıkerê dı xwüdr kenu. Merdımıg mezal heval dê xurê kena, Wa xu dı tede bıvinu. Wazîfê ma ovo ma sıratı musteqim sero binu şaş niyebi eger tewaffuq bîbê erd ra hetani erş piyêru rehm u xeyr u bereketê Xalıqdê, qadırdê rehimiyu. La eger milleti ro tewaffuq negeyray, fenê pısingag mizi kena ro adırdê küçikew çıla tefêneya sotuk kena howna. Fizikde çık esto cıra vani qutuplaşma, polarizasyon.

Mesala qutbê cor u ciyêr yay ki quzey güney (şimal şenub) dı pusula dı bı gore de kaşkerdişi dı kora da zemini polarizasyon vırazen u gavg merdımıg awna pusula ra pusula qutuban nişan dana. Menteqadeyke herkes bı goreydê xü ra wazenu qutuplama vıraziyu her kes pey dê hedefêkdewo o ro temin dê menfeate dı xü gêrenu. Eni hengami de ég nirumendêw bı quwwet u qudrê; bı destê bêqudrêtan gênêw bı destê ine danê inero. Yayke bêqewetan u natevanan u kêmtaqatan verdenê pêwu bı gore dê maqsad u gayedê xü dı peydê hedefandeyê. Labelê qewetêkike estog o qadiri mutlaqo.

Bı destê zalımı adır erzenu keydê zalımı u lenetê şeytanan keno ro zalımı; o Homa Tealawu tü hüküm hükümdê ê sera nêbiyow nêbenoyke. Mın rayêk dı Gênc dı şınawıtub dı miyandê rokandê teberi de gava ju wazenu juy çnêkero eger vatışi cê pere bıkerê ê rêşenu cayêku ixbara cê kenu ê erzenu faqe u ya dano gürotış yayke é dano kıştış. Rayêk qorıcik vatub maşı cayk dı pusude vınderti vernida é teberide; gavg mın awna ot ra rokê teberi hayê amey, zerra mı bı ine vêşaw e mexsus küxawa biya sebebê remayış u xelesyayışdê ine. Labelê qumandani ez hiri roji nezaretid dawa kuyayış u işkence.

Wextog bı enê kuxıkdê mêrdekdê Zıkteyijdê Darahêni ez hesiyawa vatışêkê Şeyx Evdılqadîrê Geylani (qs) amı mı viri şeyx Evdılqadîrê Geylani (q.s) vano dı qarşı dê neyari de henu xürdıkêk da tutêkdê qıçike zaf êrciyayıwa. Yani küxıkêko dı cadê xode carna bedelê piyêrudê maldê dınyawo. Loma ezikê vatışdê şêxdê mayê ezizi şeyx Evdılqadirdê Geylani sero vëndena bırandê mayê Kürmancanê ezizan vana; gelê bırayên ezizan şari ma zaf verdayi pêwu mabı jubin ecız u mecruh kerdı.

Zazay sadıqê, Kürmanci ke comerdê, Labelê badog beynetê merdımıw ine nixerepya Homa mıhafazı bıkeru. Çende nailbiyayışê camêrdida kürmancan weşbê, dı neyartida cinedeyke zülmê cine meşhuro. Êg loqê kürmanci werd de wa heni xü rı bıfıkırı. Loma ez vana bêrê nê camêrdiya bêwelçi (ölçüsüz) bıkeri nê zılmı bêhed u bêhesab, bêri madı rayda miyani de (orta yol=vasat) jobinidır bêbexti u neyartiwa hesab dê şexsan dê hireyınê (üçüncü şahıslar, milletler namına) sero nêkerınu destê dosti wa qet nêbê, ma destêk ra jobini dergkerın kı hım ma hım şıma xeyr bıvinê xü ra şımay ke meğdur u mehrumêkdê fenê mayê.

Ma heta eyro hisabdê ğeriban sero mırđi şuri (şemşir, kardi, seyf) ro jubini kaş kerdı ma jobini dı günde kerd suru çı xeyri ını pêrudayışi nêdi, bêrê ma kardani (xınceranı xü) nêerzın labelê dı miyda xü şanın feqet ro jubin nıancın ma boy ki ke bı nezer dê teqaffuq u bısilmanı bowni jobin ra. Qey endeha ma jobındır kafırtıw u bê imanti kerde bes niyo, adır kot xecit tern u wışk tidır socya. Hewayê fıtni u fesadı wırışt wı u her çı tidır şana ra xü ver; bêrê ma tiy a ra teber bı nazardê huquqdê cirantiw u edaletdê islamiyeti bowni jubin ra. Temel parçacık fıziğı de çık esto cı ra vanê çarpıştırma. Badê çarpıştırma enerjıyêkda muazzeme küna ra dınya.

Ma u Kürmanci ke çarpışan elemanê tay cirani ke istifadekordogı çarpışmada mayi. Vatê rayek tiya genım pazari dı Xarpê’ide dı kesan da piyêru ina ray camêrdi amê koti miyandê cinew é cêra qeternay a. Ê würdême kesan ra keso teres badog şar amo koto miyâni cê vatin berazi berdê bı xüw, kerdê gelemşewu qerebalıx, ma rey ê jiyati vanda cı u va “lawo bani mın ra şar nawo koto bınatê ma ez vınderta tık é vınder ya egerni ina ray tıgo vındêrê la ez nêvındena” yani dı biratiyê Zazan u Kürmancan dı çı estu dı qewğa u şerdê cê dı çı esto.

Dı şerdê cine de menfeetê tay ciranan u xesara Zazan u kürmancan bê şek u şubhewa. Dı dostita cinedeyke aw esta. Xerci aw nan esto. Şorba esta u ın mıhimike sole esta. Belê dı dostitida ma u şıma de; dı tewaffuq dê ma u şımade; sola şorba esta. Bêrê ma sole dı awde nêkerınu qabog sola şorba (mışewşı) bıqefelnın xü dest ma ver bı jobini lınga (gama) inayeti berzınu inatdê şeytanidê şeruri ra fek beradın. Vatê nêza sultanêkê osmaniyan vaçı, laji mir dê cızire bedırxani va “ez laci é pederiyag, pederê mı u pederê to meydan dê şerri de zaf denemê jobini kerdı” maykê cengê jobini diwu elhamdulillah ma nayê dı sergu

dê xû dî dikê. Dikê sergo dê xüyê; şımay ke ê xû yê. Peki dî tewaffuq dê made xêrci solda mışewşi çı esto?

Belê başqe çike esto; sera 1988 ez sıq sıq şın hezan ziyareti da qebrda Şêx Ehmedê Xasi ki ez ziviryayê, dî qarşidê hezani de rayda bingol u lîcê hêni sero loqenteyêk bîb, dî ê loqinti de guvecêko zaf weş potin. Bacikê tuji nêza ê hêni bi degır ê zazan dê pêşdê kevırı bi kerdê cı, güvecê tewaffuqdê zazan u kürmancan dê ezizanog bacık dê tuj dê zazan ra heta rojik dınyabê lezzet u thamê cê ez nêbawera dî cayêk dê binide benow go bîbê. Enarey erebay u wesaidê şardê solexan, çolig, genç,hêni, lîcê u pasori piyêru ame u tedî vınderti, in zafikê, dî ê loqinti dê fiside çiyok balê mın antê zımbele dergbiyayışdê rêwiyandê bingoli bî.

Wesaidê çoligi ez vana qê nayê qarşidê çımandê mindê. Emme,basma tulumbayêk bîbi biri sero bî ey aw anti millete desmaj gürotêw, mescidda kıştta loqinti de nımacê wexti qabog ro rêwıyan nêvêrê deynê Homayi dı wextde eda kerdê, belê eda kerdışdê dı deyndê homayi de kî mabi sıstı; êke verê xû mara zıvrına yani degır verê cê rama bayê o maw kürmancan u afrika u hind u çin u piyêru dê dınya ri xalıq u razıqu Kerimib. Hadisi şerifêkdê Rasulullah (sav) esta tede pexemberê mawu eziz u bışeref vano “gava fitne vıraziya owog mıqabilê fitni ronışte ê wırışti, wırışte êg verbi fitne şınu, og ver bî fitne şınu êg ver bî fitne vazdenu başêriyo. Dî çağ dê fitni de og fekê xû kilite bikerêw xeberi niyêdı, êg xeberi dano başiyêriyo. Wexti fitni ruşi kerêw xeberi medêw bî sebr u nımac homay ra bıwazig adiri fitni hewna keru. Belê taine dı miyandê madı adiri fitni kerdew xesarêkda pılı da ma wırdhemı hetani ke. êg wayirê aqıldê selimiyê ine ra hivi bena qabê howna kerdışi dı fitni bışıxuli u nêg kalemêti u teramiya adirdê fitni bikerê gürrê. Yani gerek ma qet nêbê fenê malawi dı xû fek de aw biyaru adiri fitni hewna kerdışi dı bışıxülin, ma gımgımokêk bî pıfkerdışdê xû adırê fitni kenê gürr bışnasınu şerdê cinê rê manî u engelbın. U êg paştê koliyan ancenê adirdê şerdê fitnirê ine rê manî bın.

Belê geli bıradereyê mayê ezizan eg aqılê ma u şıma bîbê nê ma camıyanê xû kenê axürew, nêke ma güvecê xû yê dı miyandê bacikê tuji (yay kê bî qewldê hêneyicanra guzin) dı amow vıraştışi zi’a nêkenê şerêkdog ğalıbê cê nê ma nêke şımayê dewam nêkenê; ya aw, sole, nan u güveco tuj yay ke filan çiyê terafandê maluman, de keremkerên gelê xesar u ziyan bıvinê.

EGER NEYAR HALDÊ NEYARÎ RA XAFIL NÊBAYÊ GA DINYA BI TEWIRÊKNABÊ

Eger neyar haldê neyarira xafil nêbayê ga çerxê dınya bî tewirêkna bıgeyrê. Merdım hêsirê bêxeberi u bêilmi u bê qudreti u bêtaqetida xüwo. Neyar; o camêrdog sadece kêmasiyandê merdımıw neqebu vengayiyandı (sosyal toplumsal, ilmi vs. eksiklik ve boşluk) merdımı ra suistifade kenow karê merdımı tamam kenowo. Loma merdımı eger ray peyda kerdeg dı kemasiyan u zaafan dê neyari ra agah bî, heni ê kesi rê şerrê neyari sehalo; eger tevdir tedarekê merdımı bîbê merdım şıkeno bî silehdê neyari é berteref bikerêw; fitnê u şerdê cêr a dı emniyetdebê. İnê serê veri 1923-93’de şerrê miyandê lêyirandê teberi u hukmati u qoriciyandê mayê çoligi gürib. Rayêk zımıstandê 93’de vorêka bêbıl’ate kowtêbi, serd u seqeme u şılı u şılapebı. Leyrê teberiyêk ekserê cine tayêk

zazayan u kürmancan intixab ê şırawu. Dı tewaffuqdê madı nan u aw u müşewşi u güvec esto. Yani nimet, xeyr bereket esto. Ked yani qewet u qüdreto. Dı şerru ixtilaf deyke malwêranti u xırbebiyayışê ocaxan u me’tel mendışê konu waran, eger kêkde mışewşi pewcêna quşxanede eger aw greyenaw u eger cayêk de duxan benu berz enu nişaneyê awantiwu, la eger şerr bîbê duxan nêbenu berz hetanig hetabê mago tê kıştdebêw têhetedebın, loma pisiti axır de poşmani başiti u ehlê vıraştışi biyayış sereberziw u şerefê din u dınyawo, şerr u nêresayışê tewaffuqi ticaretêkdog xesar u ziyanê peynida cê duri ra kenu qiqi.

Vatışik ez yanışê niyêbı dı incil dı hına yenu vatış “ sola şıma, şıma rawa dı zeredê (miyandı) xû dı sulhê xû mihafaza bikerê.” Yani eger sulh u tewaffuq bîbê sole esta. Ya nê soley ke nê! Sole tewaffuq u sulhdewa. Dı şerday ke veyşani, bêmni, bêhuzuri. Homa ma jubini ri bikerê bıxêyr, bikerê bî bereket, jobini ra bikerê nızdi. Bı jobini bîdê heskerdışi sebebanı ixtilafan lutf u kerem dê xüra miyan dê mara berzê teber. Sebebanê ittifaq u wahdet u ittihadı berzi miyandê ma zılm u zor dı miyandê mara wedarêw dı madı başan baş bîdê zanayış u xeraban xerab bîde şınasnayış. Başan dı madı zêdekerêw xeraban bıbırnêw u kokê cinê biyarê. Amin amin amin

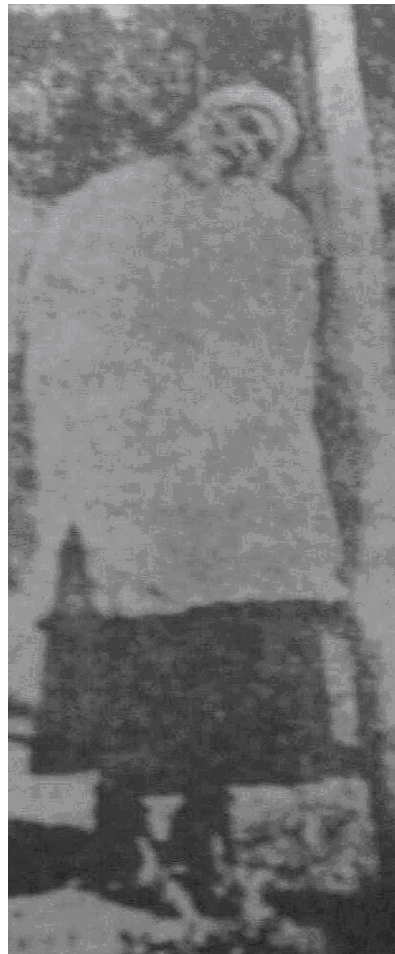
Roportajêkê kekê merdımınıyog dı Mala Kamılı Pueği dır kerdode vani hetani nêbê pırrê serdı nêşino. Mesela veng biyayış yaykê pırrê biyayışdê bidondê cewher u erzaqdê dewlete sero mınverê joy ke tay behs kerdıb. Muhim owog hela bidon sêni benu veng u pırrê. U barê pırrê kerdışdê bidoni en zaf dı mıldê kami serowo. Yani gelo masew gaêk bı gore dê bawerika mitolojika çewte (feqet vatışêko edebi do weş ra) barê millete mıldê inı serowo, gelo kamê?

Bila şek u şuphi gau maseyêg piyêruyê gırani da dınya da milleda ma mıldê cine serowo gerek mela u müalimê milleda mabê. Gelê müalim u melayanê milleda ma, reca mı şımarı degır şıma kemerê(qayışê) himmeti heyna berzu wışk gıre bîdêw qayê pırrêkerdışdê bidoni xû qederêk rıncan u acızkerê. Darêkdag aw nibın, a dare naçar go bîbê wışke. Eger milleti dare bê awa ca yeyke karê mıldê melan u müalmana. Dı tevdir u tedbir dê pırrêkerdışdê bidoni de gavag teksirat bıvarizi eger dara milleti nêbê wışkike go dare

dı dewani dordı palı u siwaniw taykike dı mistan u zıkteyicanrabi. Miyandê solaxan u Darahêni u çolig, dı mıntıqa da dikedê qoriciyan dê tawsiw valeredır kewtibi şerr. Şerrêk do qerese dı miyandê cinê de vıraziyabı, evna bı şiddet yine daw piyêru, heni ekser, qoriciw leyri péwa pezavera kewtibi. Esker u timan mıntıqa şerri terk kerdebi qoriciyan ray ke vatub de heni xora ho verbişano çı hukmêk dı enı teroristande nêbeno. Şımayke fek eninera veradêw şiyere kê xo. Bışewe şıma piyêru xayinê. Şıma ê teberi dır bıra bıra(kekê kekê) kenê u roine awnenêw lomayke ma nêşkeni inande hukmêk biker. Qoriciyan qabo xû berzê çım dê eskeriya u (maalesef ina riyakari dı ma zazan dı zaf xori dı rüh dê made tesir kerdo) vatub ma inan vera nedani. Ma heynayke şerr kenê. Tay qoriciyêk qabo xısmê cinêw bıraw

lacê cine, terefdê ê teberi ra amey bî kıştîşî zerra yını jan kerdebi ine ke bî dîl u can xûra xû şanaye şerr u waştê ê teberi bîkşê. Xûra sarê cesetî peruw hediaw bexşîşê ordike kar kerdîb yağlî. Neyse eskeriya peyser anciyena. U vanê dewa enê bî jobîni heydayke sıhitiya jubîni bîkerê. Qoriciw é teberi de şerr dewam kenê hetanig nîzdiyê melay işay vano Allahu ekber. Oçağ naçar têpya zıvriyênê. Ina rey badi wextan hebêk siwanic u tavsicêg dî ê şerrî de perdê ê teberidê biyê, yını dî dewek dê vatîb dî şerr dê a roce dî fişek u nani ma qêdiyab. Serdî u vorî ewna zorê ma berdîb kê henî dî madî hêz nêmendîbu eger îna pêynidî sabiyê do wincewêkîke bî dest o veng ba mayê şikayê mara vist u hirê mêrdî bîqefelnê, yaykê cinîyêka cinîvayke şikay bî doğînda delîngdê xû Doxtor Eli u Yılmazîw Sîlêmanêg bî çîmêk onîyayê xû ra; destanê cine gîrê bîdî u yîne êsir bîgîrê. Xûra mad şîkeft de kewtibîw, serdan ver na bîbayêke ma nêşkayê borîn. Dest u dîndanê ma zeg kalîte perugînê. Yanî a ruej ma resaybî peynidê qewet u hêz dé xû. Qewetê ma qêdiyabî serd u veyşanî ma kerdîbî nimmerde. Nî ma merdêg ma bîxelesin nêke bîyêg ma vendîn ê tavsîjan dé kafîranu vacîn bêrê ma têsîlim benê. Lewra tayêkdêg eqrebayê yîn bî destê ma ameybî kıştîş é tedîr bî, ma îman bî xalıqî ardîg eger ma bîkurîn ra destê cine goma bî sağı bîkerê pînuze. Xû ra qomînistî u sosyaliştî dî şerrdew tengasî u bêkesî de elhemdulillah cayê xû verdena ra lavandê Homay u pêxember u qur'an u ewliya u şêx u şehîd u alîman. Welhasîlî kelam dî tengasî

de in qomînistî pil benu şerîatçı la eger tengasî viyert ra tay cî ra ancî zıvriyên kûrmdê xû yê vêrî ser. Gavag awa dengîzî qêdiya kersaxê kıştîda cê vêciyenu. Gavag wextî hewnî yenu muma zurekerî şîna hewna u zurî cê vêjiyên meydan u gavag pêniya Şêran yena luyî bîni waliyê heywanatan. Yanê é herçîw herkesî peynîya cê esta. Nihat u nihayetiya her çî esta. Sadece og bînihayetu bîpêynîyo bî tenê xalıq o qadîr u muqtedîro. Eger gamêk da bîney ke qoriciyanê valêrew tavsî bîştayê ga leqayê nihayet u pêynîda é teberi bî. La zaf sıkîr kî é qoriciyêg qumanyacine tedîr u rextê cine pîrrê fişekê MKE bî, dî halu hewaldê mara bêxeber u xafîlî bîw lomayke nêkewtî ramadîma, zeg bî tari zıvriyay. Çî kenu agahî u bî xeber biyayîş keno. Eger to ray bî cayêk resna, ewcade tîd neyarî ra zaaf u terefê cêwê baqewetîra agahdar bî henî karê neyarî qedeyî. Neyar bî haldê neyarî nêzano. Ino vatîş bîlesebeb niomo vatîş carna o kuçîkog tî cî ra qerefêné, peynî de bê dîndan vecêno la dî waxt de to agahî bî bîdîndanîbiyayîşdê cêra çînîbya. Lomaykê tî cî ra zaf tersayê. Welhasîlî kelam herçî bî peynî Homa bîpeynî u bêqedînayîşo. Kam nefis dê melametgerî dîma nêşîyo. Bî qadîr dê mutlaqî iltica bîkerê o esla we qethiyen tengasî u perişanti nêvineno. Qewldê Mela Muhameddê Muradon ra wayîrê ma zaf qewetliyu. Ê pîlitêrî kes çînyo pêroyê agahî êrawa u pêrodê çîyan ra agaho, ag qeder tayîn kerdoğayke agahîya. Homa Teala qüdrêtkdo bê peynî îhsan bîkerê pêrodê insanîyetîw ometda îslamîrê, milletda ma Zaza'réyke.

Rayberê ma wo pil Şêyx Said Darê kafîr u zulîmkaranîd.

VERÌ

Welat kerdo zeydé deri
Né verdayo tevay veri
Dersım xoré kerdé Tunceli
Piraniyse bi Dicleli.

Welat Tirkoyré kilera
Tım géno Zazaya vera
Ney nékena ez xo vira
Roje vezena to gılira.

MA helqé zeydé veri
Wa nékeré maré feni
Zazay cıré bizey teli
Roje vinené zerzeli.

Ez wazena hında leji
Niyageyrena fina pey zi
Kefené co na berzi
İdé mıné koyé berzi.

Enwer

ÇERMUGE MA

Çermug suka ma
Qeçikey u xorteyina ma
Raya Şanquşi
Cayé geyrayenda ma
Kef u zerweşida ma
Koyé qazanci
Cayé kaykerdena ma
Qe neşino mi vira
Qela leteyi zerida ma
Vernid Heykel
Dest şaneno kerandé qelacix`iré
u kerey veyvikiré
Ya bostana waya xeco
Qe pers meki
vengé miricikan
ew imbazan
Kewno tetewr
Şenayi miyand

M.Çermug

*Cinë solderz tım warwaya..
Vatê vêrinun*

VANÊ

KOYO BERZ

Vanê ma şarê Zazayan nêbê Şemşêrê Ereban, zılım kerdox, talan berdox, kıştox, esker u desturmay Tırkan, Siltan u tacsernayoxê İranican, kardest, karbest, kaydest, kaybenik, kaybest, cı desta geyrayox, poça cı biyayox u tufing eştoxê Kürdan. Vanê ma Zaza bê u Zaza bimanê.

Vanê ma nêbê koley koleyan, bindestê bindestan, peyey peyeyan, desturmay desturman, tufinga robot u rotoxan, peyey kaykerdoxan u lekerê xo rotoxan, jewna şaran. Inan dımı nêşîrê u tufinga inan xo qola nêkerê u inan rê leker nêbê.

Vanê ma nirê kayandê neyar u inkarciyan, dîşmen u ma xo desta dayoxan. Nêbê peye u desturmay ma nêsinasnayoxan, barbar u zordayan, zordest u zorkarardoxan. Kayandê liminan ra, kayandê bêmaneyan ra, kayandê kaydayenî ra vanê ma xo duri finê u nêbê kaybenik jewna şaran desta.

Vanê ma xo hiç u werdi nêvinê, şarnay serro nêhesibnê, poça şarnay nêbê, şarnay dımı nêşîrê, lecê şarnay nêkerê u nêpawê kî, şarna biro ma rê çi viraco u bî no hesaba ma bîdo xo desta u ma serro kayanê liminan kaykero u semedê menfeetê xo ma bîdo kıştenî. Vanê heme çidê xo dî ma wahêrê qısan bê u insiyatîfî xo dest ra nêviradê u destê jewnay nêfinê. Vanê ma xo tekeldê jewna şari bîn nêkerê u xo tekeldê inan bîn ra vecê.

Vanê ma bî xo bî xo, xo bîsinasnê u kameyda xo rê, şareyda xo rê, Zazayinda xo rê, war u welatê xo rê, zıwan u kûltürdê xo rê wahêrê bîviciyê. Bî xo, xo bîdê sinasnayenî, zıwan u kûltürê xo ravey berê u şarandê binan rê, bî no hesaba xo bîdê sinasnayenî. Kesê kî wazenê kameya ma ma dest ra bîgirê u berê ma xo sero bîhesibnê, vanê çîçîrê mal beno wa bibo, ma nêverdê. Merdemi icab kena, vanê ma dî no wardî bîmîrê. Lec lazîm beno, vanê ma lecê xo bîkerê.

Vanê ma çîçiyê, kamci şarê, ma xo ey bîvinê. Nekî tay xo şarê Tırk, tay Kürd, tay nêzana çîçî bê. Ne xo kürdan serro u ne zi Tırkan serro bîhesibnê u peyetina inan bîkerê. Ê wırna şariyê zi ma inkar kenê u semedê menfeetê xo kar anê u danê kıştenî. Mayê zi bileheq u bilesebeb semedê inan mîrenê. Na ju insanîni niya, bêaqılîna, ahmaqîna.

Vanê ma nîqara u zırna şarnay nêcinê, tufinga cî nêçarnê, estorda cî nênişê u inan rê lekerîni nêkerê u semedê inan bêmanê nirê kıştenî u nêmirê. Şarê kî nîqara şarnay cînenê, nîşenê estorda inan u tufinga inan çarnenê, ê mecburê zey inan bîkerê u semedê inan zey kûtkana birê kıştenî u leşê cî bîerziyê sıloyan ser. Xeylê şari bî no hesaba biyê vîni u wertera ameyê werzanayenî.

Vanê kes robot u rotox nêbo. Nîro pîrogramkerdenî u bî o pîrograma şarê nêbero nêroşo şarnay u inan serro name nêkero. Şarê xo şarnay serro nêhesibno u ê çîçî vacê zey inan nêkero. Kesê kî na juwerî kenê, ê sınıfdê insaney ra vîcînê u benê gangêrê şardê xo. Semedo kî ridê inan ra şarê inan rayda şarna dî yeno kıştenî. Merdimê wînisîni şîtheramê. Vanê ma qe wext vîni nêkerê. Jewbê, jewbiyayena xo vîr-

azê u semedê serbestey u serdesteyda şardê xo bîgirweyê. Semedê reyayenî, serdestey u serbesteyda şarnay xo nîyerzê adîrî miyan, qerşunan rê siper nêkerê u bêmanê nirê kıştenî. Ma do kî bîgirweyê, vanê ma semedê xo, şardê xo bîgirweyê. Semedê xo u şardê girweynayenî şan u şerefê camêrdeyayo. Kes semedê xo, şardê xo bîmîro xem niyo. Vanê ma na juwerî rînd bîzanê u xo sere dî ca kerê kî, ma semedê şarnay nê, semedê şardê xo, semedê war u welatê xo bîgirweyê, lec bîkerê u şehîd bê. Semedê şarnay, semedê war u welatê inan nê. Demo kî kes na juwerî bîkero u semedê şarnay bîgirweyo u biro kıştenî, ferqê kes u heywanan cêra çîniyo. Na juwerî heywanî kenê.

Vanê ma zıwan, kûltür, edet u toreyandê xo rê wahêrê bîviciyê u nêverdê şarê bîni inan xo destadê, sero tahribatî vîrazê u semedê menfeetê xo, xo rê kar biyarê u inan berê xosero bîhesibnê. Vanê ma nêverdê neyar u inkarci bî nê çîyandê ma ya kaykerê u inan xo rê mal kerê u bî no hesaba ma zi pa xosero bîhesibnê. Vanê çîçî rê mal beno wa bibo, ma vero bend bê u nêverdê zarar bîdê nê çîyandê ma.

Vanê ma bî nenguyandê xo ya, xo bî xo serey xo bîwirênê. Demo kî jewna yan zi juna serey kesî bîwirêno, do nenguyanê xo tey war kero u serey ma, dî gonî dî verdo. O cay nenguyandê inan do inî tepşo, mikrob do dekwero u bî no hesaba ma bîkışo. Ey ra vanê ma heme çî bî destandê xo ya bîkerê, bî destandê xo ya vîracê. Kes demo kî gîraney(yaxey) xo jewnay dest fino, kes rew rewî nêşeno cî dest ra bîrey-no.

Vanê ma bî lingandê xo ya xosero vînderê, linganê xo xover şanê u bî lingandê xo ya pay şîrê u bî no hesaba raya xo xovero zelal u raşt kerê. Demo kî ma bî lingandê şarnaya payra vînderê u bî o hesaba ray şîrê, wexto kî ê linganê xo bancê ma do seri ser dîndeyê erd u nêşê fîna werzê pay. Ma werzê pay zi, ma do nêşê linganê xo xover şanê u pa ray şîrê. Demo kî kes bî xo bulî nêkewo u bahdo nêwerzo xoser u ray nêkewo, kes nêşeno ray şîro. Ey ra vanê ma na juwerî rînd bîzanê u gorey ey xo lingan serro vînderê, linganê xo xover şanê u pa raya xo bîramê.

Kesê kî eslê xo dî Zazayê u eslê xo inkar kenê, benê xo, şarê xo roşenê şarnay u inan serro hesibnenê, vanê ma lanet bîvarnê inan ser. Inan nêverdê şardê xo miyan u inan şardê xo miyan ra teber kerê. Kesê unasîni bêşerefê, bênamusê, bêqerekerê u semedê menfeetê xo şenê berê maya xo boyax kerê, ay bîvîrnê u peyser ay biyarê u herunda cînîna dî bîroşê pêrdê xo. Semedê menfeetê xo giyo kî ê xo nêşawê, giyo kî ê nêwerê u villa nêkerê çîniyo. Heme karo pis, heme mîzîrey inan ra yena pawîtenî. Semedo kî ê cay xo bîgirê, cay xo germ u metîni kerê, cadê xo ra nêbê, ê şenê heme fişqî villakerê. Kesê kî inan xo roto cî, ê kesî inan ra may u waya cî zi bîwazê, ê do inan zi semedê xo hibe kerê.

Heme nay rînd zanê. Kesê kî şardê xo rê nêbênê, ê şarnarê qe nêbenê. Wextê cî biro, o şaro kî inan xo roto, xo cî serro hesibnenê u cî rê xîzmet kenê, cî rê koletîni kenê, o şardo rocê sîleyê inanro do u inan berzo sıloyan ser, çalandê pîsey miyan u tey bîalawo. Do rocê peydê destê xo ya sîleyê pîro do, sîktîr kero u vaco, şo la qebrax, tî şardê xo rê nêbenê tî do ma rê seni bîbê. Ê kesanê unasînan vanê ma şardê xo miyan dî risiya, rezil u ruswa, pis u kepaze kerê, pi

(tu) bikerê ridê cı kî, ê diha nêşê bîviciyê muletî ver u şardê xo miyan dî bîgeyrê. Vanê kes eyarê inan biyarî sîfîr kî, ê hettan u hettan a xo nîrê.

Kesê kî şarê xo benê şarnay serro hesibnenê, heme kes zano kî ê bênamus u bêşerefiyê. Ne inan dî u ne zî gonida inan dî çikî esta. Ê insaney u camêrdey ra zahf duriyê. Ê kesê unasini, bî o hesaba, bî ê hereketandê xo ya çîçî biyayena xo, bêşeref u bênamuseya xo rafinenê çîman ver u danê belli kerdên.

Kesê kî çiyê ma vîrnenê u kenê çiyê şarnay, gonida şardê ma serro samedê şarnay siyaset kenê inan dî ne namus, ne şeref, ne hesiyet, ne qereker u ne zî insaney esta. A kî ê yê kenê, heywani zî bî a heywaneyda xo ya a juwerî nêkenê. Heywani zî bî a heywaneyda xo ya cînsdê xo rê wahêr vîcînê.

Kesê kî qîsanê zîwandê ma benê kenê zîwandê şarnay miyan u ê inan anê kenê zîwandê ma miyan u bî no hesaba wazenê zîwanê ma lehçey zîwandê inan kerê u şarê ma zî şarê inan kerê, ê kesandê wînisinan dî insaney u wîjdan, şeref u namus çîniyo. Ê xayîniyê, xayînê şardê xo yê. Şîtê inan heramo u ê zî şîtheramê, heramzadeyê. Merdîmo kî şîtê cî finê bîqesiyo u heram bo, o rew rewî merdîm nêbeno.

Vanê ma hember heme neheqeyan bî camêrdeya xover bîdê. Bî camêrdeya şardê xo rê, zîwandê xo rê, edet u toreyandê xo rê, war u welatê xo rê wahêr bîviciyê u dî a ray dî bîşan u şerefdê xo ya bîmirê. Demo kî ma hember neheqeyan nêviciyê, neheqey ma serra kemi nêbenê. Kam şîro u biro do ma rê neheqey bikero.

Merdîm çend wende, çend zanaye, çend dewlemend u çend bîqûwet beno wa bîbo. Demo kî raştêy nêvîno, raştêy nêvaco u raştêy ser nêşîro, şardê xo rê, zîwan u kûltûrdê xo

rê wahêr nêviciyo o hiço. Demo kî kes raştêy ra bîterso yan zî samedê menfeetê xo raştêy berzo xo lîngan bîn u ay niyarî zîwan, o merdîmo wînisin qe çiyê niyo. Ferqê ê kesdê wînisini u sergini cêra çîniyo. O keso wînisin puş u palaxo u demo kî paneyo jewser veşeno u çend vacê dun veceno. Zey fîsta şeytaniyo. Bê boya pîsî, boybexî vetenî karnadê ey çîniyo. Kesê wînisini boyîniyê, fîsîniyê.

Kes kamcin şarî ra beno wa bîbo, vanê bî a şareyda xo ya sereberz bo. Demo kî kes şareya xo inkar kero u xo şarnay serro bîhesibno, ey dî çiyê çîniyo. Wexto kî kes şardê xo rê nêbo, kes nêşeno o şaro kî keso xo cî serro hesibneno ê şarîrê zî bîbo. Kes demo kî şarê xo inkar kero, şîtê xo heram kero u heramzade bo, kes xo hewt awandê zemzemîya bîşîwo, tonana sabun xerc kero, fîna kes nêşeno xo pak kero. A heramzadeyey zey qatraniya diskîyêna cî ra u cî ra nêşîna.

Merdîm bî zîwan u kûltûrdê xo ya şarandê binan ra yeno abîmayenî. Qe ê jew şarî çaredê ciya nênuşneno, ka no fîlan şaro, fîlan şar niyo. Ferqê mabêndê şaran zîwan u kûltûrê ciyo. Demo kî nê nêbê, belli nêbeno ka kes kamcin şarîrayo.

Demo kî kes xo hiç bîvîno, xo her kero, herkes do biro u bêpers cînişo. O wext kes nêşeno jewî rê vaco bê mî me-nîşî. Demo kî tî nay vacê, do to rê vaco, ma tî her niyê. Karê herî zî wegrotena. Xo her mekî, ma to nênişê. Kes serey xo xover cîno, bêvengey u bêhesey a xo no, kam biro do seredê kesîrodo. Lam u cîmê ney çîniyo. Na raştêya u tum nay bî no hesaba rî dayo.

Şîma heme zanê kî, zerec dîşmenê cînsdê xo, dîşmenê nesîldê xo yo. Qefesi miyan ra waneno, neslê xo xo serro kom keno, seydwani zî nano pa u inan kîşeno. Kesê kî şarê ma ro-şenê şarnay u inan serro hesibnenê, ê kesê wînisini zî zey însdê zereciya dîşmenê şardê xo, cînsdê xo yê.

*Kesê kî xo rê vanê ma insanîyê
U bî wahşeteya insanî kîşenê
Ê kesî insan niyê, ê heywanîyê
Hetta heywanan ra zî ê raveyê*

*Belliyo dîwêlî heme pey hesiyay
Zalîman suc kerd sucê heywaney
Labîrê ê tum erzenê xo goşan pey
Qe inan rê kam do bîbîrno cezay*

*Şarê kî şarê bîni tum inkar kenê
Ê do bî çî ray u hesaba insan bê
Şarê kî, şarnay xo rê tum kar anê
Ê do qe kamcin rîya bîşê şar bê.*

Vanê merdîm xo bêwar u bêwelat, bêzîwan u bêkûltûr nêverdo. Merdîmo bêwar u bêwelat zey mîrîçîkandê berîyanayo. Amnani no dîyar yan zî no welatî, zîmistani jewna dîyar yan zî welatî dî boy, solîx, arasî gêno. Merdîmo bêzîwan u bêkûltûr zey darda bêmeywe, bêriçe, gûlîda bêbo, vîllîkdî bîper, veyvda bêsurîkî, ayredo bêarîş, masedê bêawî, teyrdê bêperzani, zey erebada bêmotor u bêteker, teyaredê bêdûmen, dar u berdê zurayo. Lalo, kero, koro, seqeto, ruto. Zîwan u kûltûr şaran temsîl keno. Demo kî nê çînêbê, kes şar zî nêhesibêno. Ferqê mabêndê heywan u insanan ra jew zî zîwano, kûltûro. Eger ma wazenê ma zî

zey ê şarandê binan birê sînasnayenî u temsîl kerdên, vanê ma nê çîyandê xo rê wahêr bîviciyê u inan ravey berê. Zîwan u kûltûr, war u welat heme çiyê kesîyo. Nê nêbê kes zî çîniyo.

Sayêrî say, mîrwêrî mîroy, gozêrî gozî, gûlêrî gûlî tepşena. Lacê Zazay nêşeno eynî wextî him lacê Zazay u him zî ê Kürdoy bo. Lacê Zazay lacê Zazayo, ê Kürdoy lacê Kürdoyo. Kes nêşeno Zazayo Kürd yan zî Zazayo Tîrk bo. Kes ya beno Kürd, yan zî Zaza, yan zî Tîrk. Zazayo Kürd, Zazayo Tîrk çîniyo. Nê heme kayê, kayê xapeynayenê ma

serro kay benê. İngilizo Alman, yan zi Almano İngiliz esto, Zazayo Kürd yan zi türk zi bîbo?. Vanê ma nay bîzanê, ma yê yenê kayandê neyaran, ma inkar kerdoxan.

Vanê insan ker, lal u kor nêbo, başnawo, bîvino u bîyaro zîwan. Vanê finê serey xo hewado, berz kero u çorşmey xo bewniyo u bîvino şaro bîno se keno u çî haldîro. Vanê goş-anê xo akero u goştarey bîkero, şaro bîno semedê şareyda xo çîçî vano, çîçî keno. Vanê laley a xo nêno, qîsey bîkero u bînuşno u bî no hesaba heme çî xo rafîno çîmandê şaran, çîmandê dînyay ver. Ey ra vanê kes bî zîwandê xo ya bîwano, bîwano, bîwano...!, bînuşno, bînuşno, bînuşno...!.

Vanê ma wextê xo fek pê eştenî, fek îtuqatê pê eştenî, fek lînga pê antenî, lîncî pê eştenî u turbanê pê kendemî ra vîradê. Kam xo çîçî vînenî xo bîvino. Kam wazeno wa şîro Cemevî, kam wazeno wa şîro Camî, kam wazeno wa şîro kîlîse, kam wazeno wa şîro qahwexane, kam wazeno wa şîro cana. Kam wazeno wa xo rê vaco Zaza, kam wazeno wa vaco Kîrmanc, Dîmulî u herwîna. Labîrê jew çî esto, vanê demo kî nê naman kar ano, dest wîjdandê xo sernî, goştareya zerîda xo bîkero u heqîqetî, raştêy bîyaro zîwan. Nekî wexto kî Zazayo, vaco ez Kürda yan zi çîna. Raştêyê esta, a nêbo hend şenê xo rê vacî ez noya, no niya u namey xoyanî, vengo. Demo kî tî zîwan u kûltûr, war u welat, kamey u sînasnamedê xo rê wahêr nêvîciyê, înan destandê şarnay dî verdê u hendê mîsqalê qîmetê cî nêzanê maney ê çîyan nêmaneno. Demo kî kes bî zîwandê xo ya nêwano, nênuşno u pa qîsey nêkero, edet u toreyanê xo nêsnasno u înan niyaro ca, qe do se bo?. Ma heme nay weş zanê o wext do se bo. Kes do hiç bo u hendê nenguyê qîmetê cî do nêbo. Demo kî kes nînan nêsnasno u niyaro ca kes do înan vîni kero u bî xo zi pa vîni bo u şîro ê jewna şarî ser. Dînya dî xeylê şarî estê kî, bî no hesaba vîni bîyê u wertera ameyê werzanayenî. Qe rocê ma serro fîkrîyay, hetta ewro ma bî çî hesaba lîngan serro vînderdê u vîni nêbîyê?. Semed akêrde u bellîyo. Gîrdanê ma o çî wextê xo dî ard bî ca u destandê şarnay dî nêverda bî serro tahribatî vîrazê yan zi xo serro bîhesîbnê. Ey ra amebî u resabî demêdê ma. O heme çî ma rê mîrasê înanî. Labîrê wîna şîro, ewro ra tepeya ma zi zey ê şarandê vînîbîyayan ma do zi vîni bê. Hal no hal bo ma do wertera bîrê werzanayenî u jewna şarî serro bîrê hesîbnayenî. Bî no halla ray şîro, taydê ma do Kürd, taydê ma do Tîrk u taydê ma do zi çînabê. Bî na raya, bî no halla ma do bîndê rayda xîrabî, rayda şaşî kewê u pede şîrê. Ma do nêşê meselan miyan ra bîvîciyê, raya xo xovero zelal kerê u bî no hesaba vîni bê. Taydê ma do zi kamcî welatî kî ê tey manenê, do o welatîc bê. Bî na raya, bî no hesaba nezîdî ra ma bî destandê xo ya tîrba xo aşanenê u xo kenê tîrbî.

Ma heme nay rînd zanê, faydey çîmdê raştî çîmdê çepîrê, ê çîmdê çepî çîmdê raştîrê çîniyo. Hergî çîm gorey xo vernî u dormey xo vînenî. Şîma ra reca mî bî çîmandê xo ya heme çî bîvînê u bî çîmandê xo ya ray şîrê. Çîmandê jewnaya mewnîrê çîyan ra u bî çîmandê înanî ray meşîrê. Demo kî şîma çîmanê xo bigîrê u bî çîmandê jewnaya ray şîrê yan zi çîyan bîvînê, demo kî ê çîmanê xo bigîrê şîma do kor bê u tarî dî bîmanê. Reca mîna dîdîni şîma ra a ya. Ker mebê, lal mebê, kor mebê. Heme çî bî çîmandê xo ya bîvînê u bewnî rê şaro bîno se keno, se nêkeno. Bewnîrê u başnawê şaro bîno çî haldî u ma yê çî haldî. Çîyê ra metersê, qîsey bîkerê, raştêy vacê u raştêy rafînê çîmandê şarandê bînan ver. Bî no hesaba ancax ma xo bîdê sînasnayenî u qebul kerdenî.

Roşnber u nuşttoxê ma, wendox u welat heskerdixê ma qe xo meqahrînê u metewnê. Kûtîkî çend şenê wa bîlawê, çend şenê wa sîyan dîmî bîremê, şîma goş pa mekûwê u tîm zey xo bîkerê. Kar u gîrweyê xo bîdomnê. Bîyayenanê şardê xo, cî serera ravêrdanê cî tîm bîyarê zîwan. Peynîda na ray dî lec zi beno, merdemî zi bena dawa şareyda xo bîramê. Çîçî rê mal beno wa bîbo, şareyda xo rê, kameyda xo rê, sînasnamedê xo rê, war u welatê xo rê wahêr bîvîciyê. Çîna zey nê çî, zey na ray bîmbarek çîniyo. Na dawa ramîtenî şan u şerefêdê camêrdeyaya. Ey ra çîyêra metersê u dawa xo bîvînê.

Qet, qet, qethînu billa robot u rotoxi mebê. Şîma heme nay zanê, robotan însanî pîrogram kenê u ê robotî zi gorey ê pîrogramî hereket kenê. Labîrê wext beno tersey, pîroblemi vecenê. Demo kî tersey yan zi pîrobleman vecenê ya xo weşnenê, yan zi zerar danê çorşmedê xo. Ju ju fînî zi tehamûl yan zi taqetê cî a pîrogramkerdenî rê nêmaneno, nofîn teqenê, lete lete benê. Îşte o wext çîçî kewno cî ver zerar danê cî. O keso kî ê pîrogram kerdê o zi cî ver kewo ey zi kîşenê. Rotoxi zi xo ra verî ra bellîyê. Înan dî ne nefes, ne şeref u ne zi hesiyet esto. Kes çî pisêy vacê înan ra paweno. Ê semedê menfeetê xo şenê may u waya xo zi berzê bazar u bîroşê.

Vanê kes xeyalperest, hewnperest nêbo u nêkewo hewn u xeyalan dîmî. Hend şenê hewn bîvînê u xo rê xeyalî ronê heme vengo. Peynî dî ne çîyê esto u ne zi peynîya cî yena. Hergî şewî nê şenê pêdîmî, pêdîmî tekrar bê. Kes do kî nê hewn u xeyalan dîmî kewo, vanê bê nînan xo rê rayê bîvîno, çî vîracî u înan heqîqet kero. Hewn u xeyalî zi heme zurê. Ey ra vanê kes raştêy bîvîno u ay ravêrno weşîyey.

Şîma ra pers kena. Lazîmeya Şêx Seîd u Seyîd Rîza'y u ê kî bî înanî piya amey kîştîni yan zi dardakerdenî çîçîrê estî bî?. Perey cî bî, mal u mülkê cî bî, Mewkî cî bî, warê cî bî, namey cî bî u ameyê sînasnayenî, ê bî xo heme ameyê heskerdenî u qîmet cî dayenî. Qîsanê cî şardê cî miyan dî perey kerdê. Siya kî înan ronayê, a si bê înan, bê izîndê înan, bê emîrdê înan cara, herumî ra nêlûwayê. Dormeyêdê çîyo hera est bî. Seyîd u Serdarî bî. Gorey nê heme çîyan, kemeyê estî bî. A kemey çîçî bî? Madem heme çîyê înan bî, semedê çîçî înan xo eşt adîrî miyan, na qerşunan feka u da kîştîni? Semed zahf akêrde u zelal bî. Semedê serbestey, serdestey, xoserbîyayeney. Semedê xo, şardê xo, war u welatê xo înan xo eşt adîrî miyan u na qerşunan feka. Semedê bîndestey ra reyayenda şardê xo înan serre hewada u lec kerd. Înan zi şayê zey a ê bînan mîl ronê u bêveng, bêhes bîmanê. Înan zi şayê zey a ê Tîrkan bîkerê u emranê înan bîyaro ca kî, cî rê çîyê nêbo. Înan zi şayê war u welatê xo u şarê xo bîroşê Tîrkan, Tîrkî zi înan paşa kerê. Labîrê înan na ju nêkerdî. Înan raya camêrdey, raya sereberzey, raya şan u şerefî nê xover u po şî. Înan raya rumetî, raya raştî, raya serbesteyda şardê xo nê xover. Înan mîl nêrona, xo nêrot u teslim nêbî. Înan zey ewroy, zey taytaynan peyetîna Kürdan nêkerdî, Kürdan dîmî nêşî u nêva ma Kürdîyê. Bî o hesaba beno bîyameyê ef kerdenî. Înan bî zanayînda xo ya, semedê serbest kerdenda şardê xo lec kerd. Semedê nê meselan xo hîbe kerd. Eyra, o semed ra amey dardakerdenî. O semed ra amey kîştîni u sîrgun kerdenî. O semed ra dest neya mal u mülkdê cî ser. O semed ra heme çîdê xo ra bî. Keso bîrumet, bîşan u şeref do nêvaco mî rê çîçî. Serey xo nêcîno xo-

ver u nêşiro xo teslimê neyar u dîşmenan nêkero. Do mîl nêrono, robotey u rotoxeya şarnay nêkero. Kes do hember biyayenan, hember neheqey, zordayenî, inkar kerdenî, talan u wêran kerdenî bêveng nêmano. Kes do peyetina şarnay nêkero, inan dîmî nêşiro, xo inan serro nêhesibno u bî no hesaba şarê xo nîyerzo lingan bîn u inkar nêkero.

Vanê ma nay weş bîzanê. Kes en weş derdê xo, bermî xo, şînê xo, deyrânê xo, waştênanê xo, heskerdena xo, meselanê xo, şênaya xo, kêfweşeya xo u vatenanê xo bîzîwandê xo ya ano zîwan, dano teber u rafînenî çîman ver. Kes bî zîwandê xo ya şeno en weş çîyan bîzemîlno, meselan, estanîkan u jewbî çîyanê xo veco yan zî bînuşno. Zîwan himê heme çîdê insaniyo. Kes hisanê xo ancax bî zîwandê xo ya şeno teber do. Kes bî zîwana şeno piya bikero, pê dî bîdo u bîgiro. Ey ra zîwan zahf mîhîmo.

No pancês.vist (15-20) seriyo ma yê tîm nê çîyan tekrar kenê u nuşnenê. Labîrê hewna şarê ma yo xo nîno, raya xo xovero raşt u zelal nêkeno u niyageyreno kokdê xoser. Hendîk kî ma nuşna, hendîk kî ma ard zîwan, dî zeri da ma dî hisê heskerdenî, hisê sinayoxîmî nêmendî. Nuşnayenî u vatênî ra zîwandê ma serro muy rûway, labîrê hisê şarey u xoserbiyayeney ma dî aya nêbî. Zeri u zerey ma xîncan ra, gefan ra, lanet wendênî u varnayenî ra pîrr bî, labîrê şaranê hemberdê ma fahm nêkerd u tîm waşt kî ma asimîle kerê, xosero bîhesîbnê u werte ra hewadê. Şeherandê xo dî mî no

çi, no xînc, no lanet u nê gefî tîm u tîm ardî zîwan. Meselandê ma dî, hisandê ma dî fîna nê çi estê. Nê biyê leteyêdê gandê ma, weşeyda ma. Ey ra nê meselan hisê ma kok ra peyşnay u kerdi wîşki, kerdi puçi. Demo kî ma panuşti (qelemî) gînenê xo dest, hîma inkar biyayena ma, kar ardena şardê ma, ma serro kaykerdena neyar u dîşmenan, xodesta dayena şardê ma, xapeynayena cî, karardena cî, peyetimî kerdena taytaynan, şarnay dîmî şîyayena şardê ma, şarnay serro xo hesîbnayenî, tertiley şardê ma, sîrgun, tepîştênî u kîştênî cî yenê ma virî. Ey ra ma hîma dest peykenê u nê çîyan nuşnenê. Îşte nê çîyan, nê dawân ma dî hisê heskerdenî nêverday.

Vanê kes nuşttoxandê xo rê, zanayandê xo rê, roşnberandê xo rê, dawa Zazayîmî vînayoxandê xo rê, welat heskerdixandê xo rê, kitab u pêserokandê xo rê wahêr bîvîciyo u nêverdo hendê mîsqalê zarar inan reso.

Ma heme nay weş zanê zîwan bî çî babeta, kamcîn rayana asimîle beno, werte ra werzeno u beno vîni. Demo kî kes bî zîwandê xo ya qîsey nêkero, pa nênuşno, kitabânê xo bî zîwandê xo ya nêvecî, inan nêwano, nêdo wendênî u wahêr nêvîciyo, bî rehateya do vîni bo u werte ra bîro werzanayenî. Hetta nuştênî xatîrdê şîma.

2005-04-02.

Barê feqîr ruecê rueşun çînika. Vatê vêrinu

Çabaxçur

Mekerin

*Toyê ticê mı mekêrin,
ya mı kena germin
Toyê wulat mı mekêrin,
têna yo wulat mıwo
Toyê waştîyê mı mekêrin,
têna yo waştîye mı esta
Toyê mı mekêrin,
ını gun mı Hoday do mı
Toyê zazau mı mekêrin,
ını zerrê mı zazaun mıri vêşeno*

*Ax lemin, ax ez semed zazau xu bermenu
Ay lemin, lemin ğeribi ma wulat ra vısti duri*

*Zêrr ina alamanya-d' çiniya
Merdımti ina alamanya-dı çiniya
Zerrê mı vêşenu ina alamanya-dı
Zerrê mı vêşenu ina ğeribi-dı*

Zaza yaşar

*Pê yo vıl wısar ni yeno.
Vatê vêrinu*

Welate adet u tore Zazayan

Jê her mîleti, mîlete Zazai de adet u tore xo zaf khanê. Jê her mîleti, mîleto Zazai ki eve na adet u torune xo dina sero wesîyaena xo rameno. Erde anadolîe sero gîranena xo eve qîmete na kulturi belî bena. Nêzan çand hazari sero ke, hometa Zazai verva sari, verva kulturuno xerîvu xo seveknê. zere adet u torune xode xeselbiyo hata roza ewroene ando.

Ewro Jê tae mîletu, Mîleto Zaza ki tengedero, her hetura tengede ro, Zone zazaki vindbiyaene ra çûtirixeleşino. Kultur yani werdene u sîmitene, raustene u ronîstena xo biyaene u kerdena xo tenge dera. Vîst sera peenede rostberde u welatheskerdoxe Zazau xeyle çîmie xo vindbiyaene ra xelesna kerd kitav u Perrîlodu/ Peseroku. Acaba zone xo zazaki vindbiyaena ra xelesnene?

Tîka de sîmare mabene suka Desîmî de tae adet u toreune Zazau ra qalkenune. Mîra gore na adet u tore zaf dewlemende. Mabene Zazau de na kulturi hasteni, bîraneni, têdûsteni, zereweşîyaene arda.

Anagore 1: Goşkerdene.

MAA SITI

Desîm'de cenci zewejîne. jê her qanune dina u tabîati cinîke digan/dicani manena. zen ke bi 4-5 asmenî, zere maa xode lewîno. hermetune kokîmu domanura vatene nu verva cîki lewîyo.

Zene zere mae raa vîrende ke lewîya verva çîye lewîno. mesela eke verva masî/moseî lewîya doman zaf beno cust. Eke verva herî/herê lewîya doman beno saf u budela, yani jê herî/herê.

Zen verva her çî lewîno, kam çî zoneno verva çîçî lewîno!

New asmura tepîa zene zere pîze maa yeno ra rie dina serî. beno derguse. o dolme de sîte maa derguso desînde nîno, yaki jê mal u gau axuenî beno. Jû bîzeke jû bîjek/bîjeke arde waire bîze desînde bîjeke vere bîzera cene bene bone cêî/keî de sît kene gulede. Roze, dî rojî eve sîte zewna bîze kene weîye. zeenî ra tepîya sîte bîza mae axuîn beno. bîjek ke sîte maa xo lîti desînde mîreno. Isonu de ki niaro pîje ke ame rîye dina zere dewe ra der u ciranu ra kamîjî hermete, cinîke ke sîte xo yeno, ena sît dana pîze neweî. Na hetmete u cinîke i/a pîzeî re/ derguse re bena MAA SITI derguse domanune vora saykena/têsera nekeno. jê domane xo sero lerzena. Doman ke bi nêwes, derguse ke kote tenge maa derguse vengda maa didîne yani maa sîti dana pîya derguse kene weyîye yaki kene wes.

Eve na hal a derguse beno/bena doman(tîka de Lazeku sero mesela ave benune) kuno 5-6 seru. sît ra bîrîyo çê ra beno tever. Gîra gîra dina dorme xo silasneno. der u ciranune xo. Ap u derezaune xo, xal u werezanune xo silasneno. Doman endî maa didîne yani maa sîti re motajena xo nêmanena. Ma u pie domani sekene? lazeke xo re jû KEWRA vinene.

Anagore 2. KEWRA

Lazek endî amora ver gereke sunnet bîbo. Adet u torune Zazai de sunnet u Kewraeni zaf khana Tae isone ma wane. Khewraeni zaf qutsala u waxhte Hz. Yîbaremi ra ave mabene mîlete ma de bîya.

Pi u maa lazeki laze xore jû kewra vinene. Na kewra hem dewe ra beno, hem kî yani jûyo xerîv kî beno. Vîrende mabene mîlete made piê lazeki ke feqîro lace xore jû kewrao dewlemend kerdene sae. Pie lazeki ke dewlemendo laze xore ju kewrao feqîr ya kî se, seyît, budela kerdene sae. Neyse.

Kewra, hurenda piye lazeki de yeno. Doman re pi'eni keno. Piye lazeki ke pi qurvetîye, lazeki re wair vejî-no. Pi ka laze xore çûtirîyo Kewra kî kewrae xore heniyo. Her waxht her cade domani seveknene, gorîkeno. Doman yenî 15- 16 sero, endî domanenî ra vejîno beno xort. suke silasneno dina teverî silasneno. adet u torune xo miseno. dina de eve zewna çîmu ra niadano. Kewrae xora zaf motaz nêmaneno. Dergus beno lazek. Lazek beno xort/ cenc. Na cenci re endî jû bîra/MISAYIV lozîmo.

Anagore 3.

MISAYIV

Maa sîti noveta xo qedene destur dave/dabe Kewrai. Kerwai noveta xo qedene sîra ame Misayivî. Na xortî re, cenci re endî jû Bîra/Bîraeqonî lozîmo. Xort endî ame ra ver, kuno cem u cemaat zewejîno. Dina endî zewna vineno. Rîndenî u xîravnena tesera çînenî we,dîna vineno. kar u bare dîna ra teyne base nêkeno, cîrê jû bîra poştard lozîmo. Na poştard Mîsaivo.

Her cenc, her xort 18 yaki 20 serre de zewejîno. Ya kî eskerena xo keno. Xort ke şî esker hurenda dei de mîsaive xortî/cenci çîme xo ma u pie mîsaive xo sero beno. Tenge de reseno cî cîre ordîm keno.

Zewejîyaene de Mîsaivî têlewe de bene. aql u ordîme dane zumîni.

Çê de, dewe de, kora, bîrr de her cade her waxht na mîsaivî zumîni seveknene. poştî danu zumîni. Pêrodaiste zumîni sero yene. Hastiyede zumîni de huyîni. Verva zordarena weşîyîs de têlevedere

Jû mîsaiv ke şî eskerîye, mîsaivo bîn çê mîsaive xore wair vejîno. hermet/cinîka mîsaive xo jê waa xo zoneno. Ma u pie mîsaive xo jê ma u piê xo zoneno. Domanune mîsaive xo jê domanune xo sevekneno, qorîkeno.

Taifa kewrau, Mîsaivu zûmin de nêzewejîne, cena u laze zûmin pîya nezeweznenê. Hata ke mabene kewraeni de haut berî(kusak) nêverdî ra. Mîsaivenî kî nîa ra hata ke haut pi u ma'î mabenî nêkewtî zûmin ra çene/ keyneke nêcenê. Cîke kewraeni, mîsaivenî jû mulxut jû çê saibene. zûmînrê jê wa u bîraê.

Serune peenu de mabene mîlete made na koke tene bîya zar. kewra qîmet kewrae xo nêdano. Mîsaiv qîmetmîsaive xo nêdano. Çîke zumîni re motajena xo nêmenda. Adet u tore koka xora bîye dîrî. Jû mîlet ke koka xora bî dîrî, beno mîleto kokbîr axmebeno sono.

Omodîya mî nawa ke mîlete na hata roza peene adet u torune xo bîseveknê. cîre wair vejîyo. Xore wair vejîo. Eve na adet u toreu her dolmede hem xo, hemî kî adet u torune xo xelesneno

Usxan Cemal

TAY KÊ DU ŞAMİYÉ MA

Eyro ez qederék derheqde werék ma 20 sere veré joy dı a dınyada xwudag xasé mabi de pewtéw werdé bı qewldé mawa mın waşt kı ez eyro verniya qalemda xwu bızvırni ra kilerde maw, beyra kileru mutfaqdé mayé kani akeriw şını zerew dı zemande réwitiyék bıkeri. Ma péroyé zexiredé werdé xwuyog tamam dı heywanan, rezanu debru citew baxçew bostanan dé mara ameyé; dı kilerde xwude cem kerdé, qayé zımıstani, payizi qarme vıraşté, rezra ribu bastéq vıraşté, tanturu peniru teréne heywanira kewté ra dest.

Loqlıqu seropayé qarmike dartéwew zımıstani werdé, kedog şande ameyé pewtışıw ameyé weri, ma éra vané şami. Şamiyé dı kédé made ameyé pewtışıw eka yené ramın viri; Bülxül, ‘Eside, Germiya doy, maléze, Nané bindé adırı, mışewşi (şorba), rız, mast tawa, jaji, samire, avsirke, gebole, küfteyég degrotey, kufteyé riji, nano afki, nano şikeva, Germiya riji(hamti), kerkot.

Derhaqdé vıraştışı, lezzetu, t’amde eninede ez tay izah bıkeri:

Bülxül (bulgur pilavı); genımog amnani yeno kuwayışı xüsusi t’aneyeno beno bülxül miyandé awede yeno pewtışıw, ronı sole küno veru yeno weri, şamékda asasterina mabi, weşebi.

‘Eside: Dı miyandé awew ribide ardi ameyé pewtışıw ron kerdé miyandé a ‘esidew ameyé weri şirinayiyékda weşebi.

Germiya doy: amnani hemen hemen hergu roce do gırénayéw, genımo küyaye dımyandé céde ameyé pewtışıw eger nehayı puneyke bı eştayé cı heyne biyé weşe.

Maléze: ardi dı miyandé awede pewtéw ron eşté miyanu werdé.

Danu: genımu nahey dı awde pewtéw ron u sole eşté cıw werdé.

Nané bindé adırı: nanékdo weşu, şamiya mısafirandé azizanbi .Miyané nani kerdé pıré tanturu, qarmew, piyazu, kartoliw eşté bindé adırıw, pewtew werdé. Roné heywani kerdé perow werdé, dı kıştıda céde amnani bı do zımıstani bı şerbetde ribde rezan werdé.

Mışewşi: genım kıwayéw, t’anayéw, kerdé miyandé niskanu dı awde pewtéw bıronu sole werdé .

Rız (pirinç pilavı): rız awde gırénayéw ronı sole kerdé miyanu werdé.

Mast tawa: genımog gayé şorbada sıpeye küwawu t’enab, dı miyandé doydé pewtéw ron kerdé cıw werdé.

Avsirke: sir küwayéw dı miyandé awede pewtéw ron kerdé cıw werdé.

Gebole: zımıstani terénewog amnani tantur kerdé wıšku, cıra vıraşté, o teréne ardé dı miyandé awede fışénayéw cıra doydé teréni vıraşté, siru ron kerdé miyandé céw o dowu ronı sir kerdé miyandé şamıda şorbada sıpeyew werdé.

Küfteyég degürotey: hurıkdé bülxülira küftey vıraştéw piyazu bülxülü, perçeyé goştde qarmi téniyamde kerdé miyandé küftanı é dı awede gırénayéw kı amey

pewtışı, ardé kerde leganéku, péroyé külfetde ké tédır, ron kerdé é küftan seru werdé.

Samire: korék berde küwayé dı hewendew, hetanig péroyé qalıkdé koréki biyé puş obin ardé dı ronde pewtéw werdé. Rıbu ron kerdé miyanu werdé.

Jaji: genımog hema tezewo friko, berde serküt kerdéw, dı hewende küwayé, kerdé fené şorbada, dı awde pewtew (gırénayéw) ron eşté cıw werdé.

Küfteye riji: é küfteyég nédegroteyéw, ine henu riji wené.

Nano afki: o nanog ron soné ridé céw, tenık tenık tewqda adırı sero virazenew ya rono tené, yayke ronog dı miyandé ribide qıjıl nawo beradané ra seru, bı kardi kené perçe perçew wené.

Nano şikeva: nanékdo ewnawog, mirécé bı ‘ecele şaneyeno péw, virazené kené nan, loma nino ra; yané şikevawo .Nano şıkewa é mirdé şikevayra, tenık tenık pewcenéw, ron soné cıw, wené .Genellikle eğer; joy hewnék diw, serésıbay wüştew waşt sedeqeyék bide; ano hema lezew beze, tay mir şaneno péw, bég hévida cévinderé, qabog bira, ano henu şikeva pewcenow, ron sono ridé céw dı tebeqande Rızalillahi sedeqe réşené kéyandé cıranandé

xwu. Badé hewnandé şeriban, ewna sedeqa kéra wecené teber vané wa def’é belan bıkeré.

Germiya riji;genım, neheyı nıskan dı ronı awde pewcené, isot erzené cı.

Kerkot: genımo nim şıkte ardé, dı miyandé doydé pewtéw zeg germiyag, genımdo saxlamu nehandé miyandé doydé ameyé pewtışı, kerkotike genımdo nim şıktewo fendé bülxülirayék miyandé doydé ameyé pewtışıw şande werdé.

Kedu te’amé werdé ma é çiyékdé mawég gavag ma é kerdı vını mab pabé éwa şexsiyeté xwu, boyu bereketé xwu, xatırané xwu, perçeyékdé rısmde xeyalandé evu ecdaddé xwu tarıxu waxté xwu germintiya zımıstandé xwüyé çılı, honıktiya amnandé xwu, ‘eşqé xwu, bermışı hewayışe xwu, zewtanu du’ané xwu, rengu boya xwüyke tedır kené vını.

Xılıkég ma cıra ribı ron werdo, merıwog macıra awı do şımıta, meşku kewndézu déza ma, denew senduké ma, perçeyékdé ‘azızdé kültürde mayé.

‘Esıdag şirinayiyékda rocandé serdınandé zımıstani bı dı cınsıbi(çeşit,enwa), ‘esıda arandé dıstarıg, ena goredé, ‘esıdda arandé areyıra qedrê caye kemib, ag arandé dıstariyég miyandé şerbetde ribide ameyé gırénayışıra ameyé vıraştışı, misqalék xaşpolınebiw ag arandé areyıra ameyé vıraştışıw, ron kewtécı heyne bı lezzetu zerife bı.

Ciméli: ribı ron adırde gırénayéw, loqénani tede hencernayéw werdé.

Nano tanturın: eno nané mısafirandé şermib; tantur kerdé miyandé naniw, nan tewqesero pewtéw ron u rib yayke rono bı tené kerdé rocıw werdé.

Dolmey: amnani rızu bülxül kerdé miyandé bacıku balıcananu peldé mewe, zımıstanike kerdé wuşkandé cine miyanu, werdé.

Nané tawa: nan dı tawada ronide vıraştew ewna ronin do yayke şerbette rıbi verde werdé.

Do kerdé meşkutike, meriw xılıkande awu çiyé bini depo kerdé, kilerde xılıkiw zapıkiw deneyiw dézeyiw kewndézu çiyé ewnaki bibi. Amnani zerzawatra; fıringi, bacıku, balıcani kerdé wıšku, zımıstani pewtew werdé. Bacıkté tujira isotékdo, xıdaro tuj, vıraştew t'emékdo xas dayé pérodé kedu weru te'aman. İstog Héne'yici cıra vané guzın, yané tuj, gerek ma ayne, péroyé te'amanu rengandé xwuyég ma kerdé vını, peyda bıkerını, ine 'esla nékerın vını. Veréjoy ma salçe nézanayé vırazını pé amel nékerdê, tek isotu, zerzewatê wüşki, zımıstani pé 'emel biye.

Küy (küdüri), dolmıkiw, kuyé mîle dergike baxçandê ramité, küy zımıstani kerdé tırşe, awa sımaqiş rıb kerdé veru fené (dicadé) xoşabi werdé. (Dı béwendandeyké ameyé vıraştışı).

Dolmiki kerdé felqeyiw gırénayé, bı şili werdé.

Küyé mîle dergi, herunda sükrade şüxülnayéw, vaté ena sükradag küyda mîle dergera vırazyawara, xeberi medé, Fatma Nebi, bı enaye dere kerdê, gavag şiyé dere kı, serew potané xwu bışurê; a fené sükra şüxülnayé.

Şorba sıpeye: Genım küwayé, teşt kerdé, t'anayé, bı dıstarida ké, o hurık, dı awede pewtew, piyazu ron kerdé miyandé céw, werdé.

Çölemey: miro awın dı tawada ronide qıjılınayéw yabı dow mast, yayke şerbeti verde werdé.

Veréjoy zeg seyin dı her deru doride areyeyé awe bibi, millete dı areyande genımé xwu t'anayé, ewnaki areyékdo qıckekike dı her kéde bıb, kı naméce dıstaribi, dıstari ke genım kerdé ardi, la misqalék ardécé xışnıbi, gavag zımıstando ǵıdarde, eger wayiré ké, bé tevdir bayéw, mecburtide (kı nésqay bırsayé areye) bı dıstari ardi vıraşté, seyin çerxé areyé geyreno, çerxé dıstarıke, idarékbi, werhasıl hiç wext inşaaallah go çerxé milletda mawa azize névinderé, şı'érey bı destı bırnayéw meqeshı yayke şı'éreyi şanayé ra miyandé bülxüli.

Rız qırme kerdéw pelase sero kerdé wüşk.

Bostanandé kéberidé bejide, peynida wesaride tirozi ramité.

Baxçandé awe verde fıringi, bacıku balıcani, rihani, gülé berberoyiw, küyu dolmıkiw, xeyari ramité, dı bostanandé bolawıyandé çeman verde zebeşu qawüni, ébeji deyke, petéxi ramité.

Veréjoy sobey çınibi, küçıkede adır kerdé we, zımıstani roşndé zuke (çüwa terne küwayé u adır nayé pawa ayeyke mışhali dayé) verde nıştéro, germde küçüke verde xwu kerdé germın. Qazaxiw çılaw lembe icatê neweyé, sobeyke. ég zenginibi, külaban sero kewté ra, doşeku, lüksé eyroy çınibi. Feqirike pelase sero kewtéra.

Wextog şıné rezanser, rıbu bastéq vıraşté, şıbi dayé 'esidero, rokan beyi dayé 'esidero, merdımı 'esida tezi, ron kerdé miyanu werdé kesmey vıraşté (Genım vıcnayéw te'nayé, ardé cé eşté miyandé şerbetdé gırénayedé keleştı dé rıbiw, peyşayé, kerdé teştanu, kerdé serdın) Badé joy bı kardi kerdé şiliw şoyan, bani yayke holıku xecitan sero kerdé wüşk.

Payizi badé paleyiyano, kíd cunde géley kerdé, genımı anté zare, héwanede kerdé rowu, pirekan vıraştew, dartéwe, vıraştışé genımı ewnakib: genım 'ewüli pürocine kerdé, ,Pırocınég qereçıyan vıraşté (çermıké meşke kerdé dulık fené réştıke) dı procine kerdışte o ğelewo werdiw tozu moz şiyé bın u qümam (puş) kewté ra ser, qümamu o

werdi niyamra ameyé gürotışı badé joy dayé qetekero dı qetekede baqléki şiyé ra pey, bı eno newa ğele ameyé vıraştışı yayke ğele berdé şıtew, é ğeledé şıtıra ardé xaseyég qabé nandé patilew, qabé bastéqi xerc kerdé, vırazyayé.

Ceniyékda jéhati roc ameyék (kélék, kéle), kı ameyék 16 welcekib (welçekéda qıce 2teneki, apile 4 tanekibi) ğele vıraşté. Ğele vıraştışı dıma verbi payiz bülxül gırénayış bıb u bülxülog gırénayé ma ardé ron kerdé miyandé danıyanu werdé, zaf bı lezzetib.

Payizi şıyayışé serderezı, xwura d'ewayékda wayiré rengu boyandé xasana. Ezgo ayriyeten u bol bol bahsé vıraştışdé bastéqiş, bışewe lédé rıbi verde kebabdé, goştı dé teramida, adırdé léwég verdé xecitande neyayé ro adırı ser bıkeri.

Payizi boyu tamé qarme kerdişike wayiré lezzetékdo xas bıxwu bı . Qarmede sereburnayışu çerme (poste) kerdişé heywanan dıma, goşt ardé zere serrupayu loqlıkike cenıyan berdé çımedé awewog hema newe teqayé(ver bı payiz) sero kerdé paku ardé sole kerdéw darté we qabé tevdiru tedarekdé zımıstani. Goşt kı ard zere bı meskiw kardi kerdé werdiw sole kerdéw nayé ro adırı ser, zeriya heywani dı miyandé bacıkté guzın (tuji) dew piyazide pewtew şamiya külfetibi.

Qarme badog pewt roné pesi kerdé germinu deney kerdé puré qarmew roné pesiyo keléşte beradayé raser. Heftedé qarmide maliyanu cırananu misafirana bıgi heta pısingu kuçıkan roşan kerdé, hergu joy rızqu qısmetu nasibéxwü werdé. Béwendandew roşanande cem(goştı bülxül) dayé, eger pirekék rok bardayé vate dı canı céra biyé nano qatqatıko ronın yayké malézew 'esidew nané tawa berdew şiyé diyarida a pireke.

Eger kerkoto mayke poto

Eger hemtiya biya tiya

Belé dı her kedu şamida ecdadé made xatırayé ine, boya ine, rısmu rengé ine, hewayışu bermayış, şayıw eza , béwendew merg, payizu wesar ,tariw roşn , talihiu bé talihiya ine vinayış mümknı .Rızqu ked delilu nişaneyé nail biyayışé qudretde xalıqdé Raziqé rızqané .Millete ma layıqag dı kültürde kilerde cayé sero bı hezaran profesöré maw bütçeyé milyar dolaran tahsis bıbé , la belé hetag ewna solaxanıcé ma aşıqe pesi bé ka ené kari ogo kam bıkeréw mago milyar dolaran seyin bışkın peyda bıkerın .Eger ma bışkayé ferheg (kültür) ' dé kilerde xwu, axurda xwu , cıtü cobarda xwu , awdériw , seydu kültüré xwué şeharan (tesire kültürde mayé qezanu wilayetan dé xwu) kültüré edetu awayé zerdüştiyég niyamde made mendé , tesiré diniw é bini.. Çiyé fendé enine sero ma xebatékda ilmi bıkerdayé ga xeyrékdo pil cıra hasıl bıbé. Eno barékdo şenıku asané mıldé zazaya né heşyarano xwura eǵ dı hewnde , hewnu merg vane jovo, inew rehmatıyandé binanra tı vacé çike veng go nésé ine . Gelo néercénog bı hezaran profesor dı ené: jobinıra qaye namusu arazi mérdan kıştışı sero , sistemde xestaxanandé kanandé maw, müdawa ü şıfaxanandé mayé kananu eczaxananu hekimiwu doxtortiw ilacu dermanande milletda ma sera bıxebetig ka gelo verinané ma çı vaşıra çı şıfa diyaw namé néwaşıyandé cine çıbyo.

*Arédayox: Zerweş SERHAD
Çorşmedé Soyreg, Çermug, Şanquş u Gerger`d vajyeno.*

Wexténdi juw Luwé çınayénda juw pirikek dana xora, kewna qılıxdé pirikén u rojén şına dewı miyanra geyrana seydi lajekénd (qeçekén) do werdikek raşté cı yeno, naa luwı bena pıro çekeno xo doşı u dewı miyanra remena şına şına şıroı gema né qeçekı buro, cayéndı xo ancena daldeyé kı, solıxé vındero u édızıya xo bıgıro.

De no miyabeyndı qeçek wuneno kı hal u mede (gırwe) do xırab bo, damış nébeno u luwakı kewta postedé insani aya kewno qısey u cıra pers keno vano:

Lajek: Dapirik tı kaman? Tı çı kesan?

Luw: Ez Dapiraka toya raştəya(heqıqiya) lajé mı. To seni mı nésilasnené kı?

Lajek: Ma wuniyo se, né goşé to çı hendé gırdı u dergiyé?

Luw: Ezı to rındı bıaşnawa, qandé coyawo kı goşé mı gırdı.

Lajek: Ma wuniyo se, è çimé to çı hendé gırdiyé?

Luw: Ez to hım nezdıra u hımzi kı durıra bıvına u bıslasna qandé coka, çimé mı gırdı.

Lajek: Ma wuniyose, a zınnıciya to çı hendé gırda?

Luw: Ez boya to durıra bıanca u boyıbıkera qandé coyi, zınciya mı gırda.

Lajek: Ma eki wuniyo se, è desté to çı hendé gırdiyé?

Luw: Ez to durıra zi bışakı tepışa u banca xo vırrarı to bısinan, qandé coyi desté mı gırdı.

Lajek: Ma eki wuniyo se, mıré vajı; oçı feké to hendé gırdı u herrawo?

Luw: La oxıl ewladé mı, tı çı hendı kewté mı bende persi persi kené kı, mexsedé mı fıkré mı oyo kı, tı seyde miné ezo to bena kı u bışa kı to xoré bura. Tı zi risqé miné u emşo zi émé miné to fahmi kerdi?

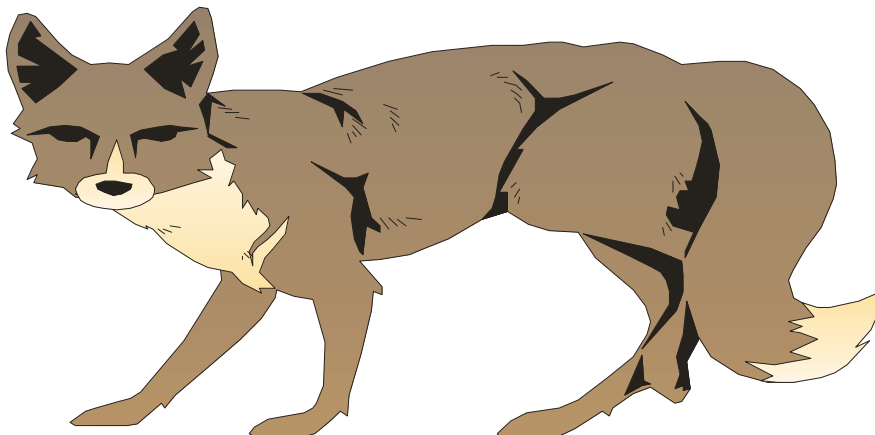
Lajek: (qeçek) wuneno kı dapir gırwe çarnayo raştı, zewmbına zi tey çare némendo (çınıyo). Qeçek vano: Dapirik xora tı do mı bura, de hıma dıdı perséndé mı esté, ma nendé kı to ez néwerda ez bızana kı tı qe kaman? Tı neriya yan kı tı mariya? É dıdın zi eki illam kı mı bura se, mırazéndé mı esto, qenekan veri na bılıkekan mı cıkı u bıdı a mı beno? Ewı bıçarey bıçaren mılekén xo roneno xo veri.

Luw vana: Ez mariya, mırazé (meramé) to zi ezo bıyaran cah. Yani bılıka to bıda a to destı. Labré tı di zi mıré vajén dahını qetin u bıla çınıyo, de tı do a bılıkekı sebikeré u paa koti birresén?

Lajek vano: Eki beno (wuniyo) se, de nıkarabewni wecifedé xo bılıkekan mı cıkı qenekan ezi werdé heme çiy ayi dekera to zutıkı. Tı zi mı burı, to ezi werdı tepiya se, dıma zi a bılıkeka mı berı bıdı may u pér(piy) dé mıré u vaj hal u mesela wuna, wuna bıy ewı ame meydan, labré de bızanı kı, ez tora na(a) camérdeyin zi népawena. Çimkı to dı a zerri çınıya.

Luw vana; Lama to merseli kerdi dergi, to ez şermaynaya. En rındé cıkı ezi to bıgıra u fina peydı bera keydé to. Tı bı xeyr ezi sılameti.

Lajek vano: De wuniyo se,rahma Ellaiyi kewta to pize fina zi rınd u rındo.

SUND

*Mevacı ki, mı ğeribi d' tu xu vira kerd
Bê bıvını hal-haval u zêrrê mı
Waxtı g' ez tic vinenu
Hesir mı yeni war*

*Hesre tue mı kerdı gec'
Çend duerım/gering mı sund wend, mı va; ez nêbermenu
Ombaz ome tue mira persê
Wuncê/Huncê hesir' mı omê war*

1999 Zaza yaşar

BÊ TI NÊBENU

*Holı g' yeqin mı estu
Holı g' ğeyalê mı esti
Ayi z' çinêben-se, mı se kerdin?
Bêti qehr ina dinya kaşnıben' gule*

*Ek'e tı yo ruc şına-se mı zi tê berı
Wazen wa yo bir xuerı bo
Wazen wa yo guara(qebra) tengı bu
Se beno wa bıbu, wa pê tu bu
Çımki bê tı nêbeno gule, bê tı nêbeno*

1999 Zaza yaşar

*Dêza va ez zerina, kundêz va; la ez ça biya?
Vatê vêrinu*

GÜLEN OLMADI BIZE

*Öksüz idik viranede kalmıştık
Garip yüzümüze bakan olmadı
Cesareti şansımızdan almıştık
Söndü Zazaların ocağı yakan olmadı*

*Kimsesizdim böyle çocuk yaşında
Çekilmezler olaylar vardı başımızda
Viran eller yayla idi hoşumda
Dedim bu ellerde kalam olmadı*

*Yakınlarım bile bana hor baktı
Kimi pencereyi kapıyı yaktı
Çaresizdim kanım içime aktı
Söz ettim mecliste gelen olmadı*

*Kötü kader bizi burdan da kovar
Elbette Piya kardeşler güneş sizede doğar
Şükür eyle haline mevlaya yalvar
Bence bu dünyada gülen olmadı bize*

*Zazaistan dağlarında kan kucak kucak
Ne ev ne bark kalmış nede bir ocak
Bizim evimizde yaz gibi sıcak
Kalmak istesende kalamazsınki*

*Ey moskof ayıları ey yüz karaları
Inşallah bulursunuz belanızı yakında
Zaza kardeşlerin her yanı yara
Sarmak istesende saramazsınki*

*Beyaz kar üstünde kırmızı kanlar
Zazaistan için verilen kanlar
Şeyh Said gibi nice alimleri astılar
Sarmak istesende saramazsınki.*

Palu isyan bölgesi Mir Ahmet Köyü

(H.)

Da hêr zerri r´ astuer ra zaf vazda.

Vatê vêrinu

Wendueğan ra

ÇIME

Çıme Zazaki de ju roştia de newiya, wesa, rindeka şirena.

Endi Zazakiye Çewligi ki pede Çıme de nuşino. Ju imkanê ma esto ke Zazaki de fekê Çewligi ki bıwanime. Zaf heweso de rınd da mı.

Xora ma peseroki ke vetene, Zazaki de fekê ki estê, pêro namene diyayene. Hama xeyle feki nuşine, maki peroyine wanenime.

Ju tek teyna fekê Mutki u Baykan xona kes nenusneno. Heq esto, rozeki i vejine yenê mekanê zunê/zıwanê xo.

Albazê/ embazê ke çıme vezene heq kederê dine medero! Herkes xo dustı ra dest berzo ra cı. Cıre nuste birusnê, dorme xode vılakerê u yemê peri ra ki cıre dırxêni mekerê, sale Çıme raveri şero.

Ebe destê heqi/homay tawaê Çımey re pingal nebena, zuqane ra xora sona. Xoji be maboke zunê/zıwanê ma nuşino, wanino, roz'be roz sarê ma jedino, zunê/zıwanê xore wayir vejino.

Ju mineta mı albazu ra esta; name asmu Tırki cı mekerê! Zazaki de cıkerê. “Şubat” Zazaki de Gujige wa.

Asma juyine (1.ay): Çele, Asma dıyine (2. ay): Gujige, Asma hireyine (3. ay): Mart,

Asma çarine (4. ay): Nisane, Asma Pancine (5. ay): Gulane, Asma şeşine (6.ay):

Temuze yanki asma amnania verene, asma amnania wertene(7. ay) , Asma amnania

peyene (8. ay), Asma paizia verene(9. ay), Asma paizia wertene (10. ay) , Asma

paizia peyene (11. ay), Gağan (12. ay) , Eke Zazaki verba roji deke name asmu ke esto ine cıkerê.

Ez vanane ke ÇIME tı xêr ama, sare u çımanê ma ser ama.

Hcansa

Gerger`ra name esto

Bıray mayê eziz u erciyaye

Çıme ame keydê ma weş ame xêr ame. Ma qandê zehmetê şıma şımarê zerira sılamê imbazey u bırarey rıse mı.

Ma vatê qay mesela ma vınderdo, vengê ma bıriyayo. La ma Çıme diese ma inan kerd kı mesela ma qapax nébena. Ma tiyad

Çıme desta ser çarnenê. Çıme nustey edebi Zazakiya bınişo diha hewl beno. Çıme miyand fekê zewna mentiqan zi bıbı, ma

wendenda cı sıfte tayn zehmet ant, la dıma ma dıki zuwanê ma Eziganra Semsur zew zuwan u zew millete.

Ber xudarbê hezar finî berxudarbê.

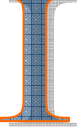
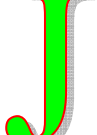
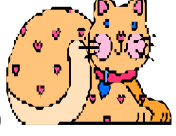
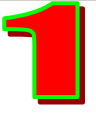
Allah u teala sıma sitar kero.

(Osman.....

Kutik çirê gueştî kutik nêweno.

Vatê vêrinun

ELİFBE

Aa Argueş	Bb Bum	Cc Cinêk	Çç Çıla
Dd Dik	Ee Engür	Êê Êyr(u)	Ff Fitık
Gg Gueş	Ğğ Ğezalek	Hh Her	Iı Inı, ina
İi İsuat	Jj Jun	Kk Kiring	Ll Lüyê
Mm Mirçık	Nn Nun	Oo Otopoz	Pp Pising
Qq Qerpılas	Rr Ruec	Ss So(w)l	Şş Şeşadır
Tt Tiyara	Uu Una	Ûû Ûti	Vv Verg
Ww Wık	Xx Xiyar	Yy Yo, Yew	Zz Zarac

Viraştuêğ: Zaza yaşar

– 1925'de Harput Cephesi Kumandanı Yado Ağa

ZAZA VERLAG